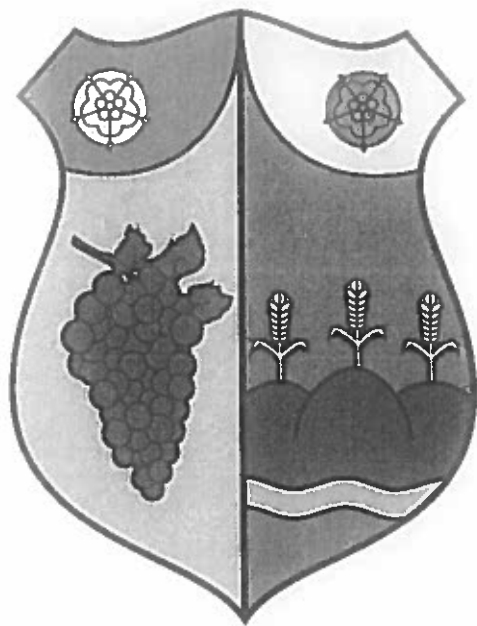

HOSSZÚHETÉNY KÖZSÉG

VÍZRAJZA

ÉS

VÍZKÁRELHÁRÍTÁSI TERVE

ALÁÍRÓ LAP

A dokumentum címe:

HOSSZÚHETÉNY KÖZSÉG VÍZRAJZA ÉS VÍZKÁRELHÁRÍTÁSI TERVE

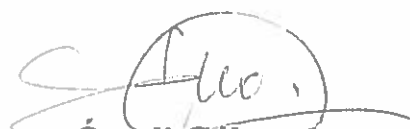
Megbízó:

Hosszúhetény Településüzemeltető Nonprofit Kft.
(7694 Hosszúhetény, Fő út 166.)

Képviseli:

Pál Attila
ügyvezető

Készítette:

Ónodi Gábor
építőmérnök
MMK 02-0854,
SZÉM3 Vizgazdálkodási
építmények - szakértő
SZVV-3.5. Árvizmentesítés, árvízvédelem,
folyó-és tószabályozás, sík- és dombvidéki
vízrendezés, belvízvédelem,
öntözés- szakértő

Hosszúhetény, 2017. március 20

Tartalom

HOSSZÚHETÉNY TELEPÜLÉS ISMERTETÉSE	3
HELYSÉGTÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉS	3
FÖLDRAJZI ÉS GEOMORFOLÓGIAI VISZONYOK	4
Morfológia	4
Földtani felépítés	5
A település környezete	8
TERMÉSZETRAJZI ADOTTSÁGOK	9
Éghajlat	9
Növényzet	10
Natura 2000	10
Talajviszonyok	11
Tájtípológiai összegzés	11
A TERÜLET VÍZRAJZA	12
A HOSSZÚHETÉNYI VÍZFOLYÁSOK ISMERTETÉSE	12
A HOSSZÚHETÉNYI PATAK VÍZRENDSZERE	12
Vízjogi állapot	12
A vízfolyás ismertetése	13
AZ ELLENDI PATAK VÍZRENDSZERE	19
Az Ellendi patak	19
A Kecskésgödri árok:	20
A Csokoládépuszti árok:	21
A VÖLGYSÉGI PATAK VÍZRENDSZERE	21
Az Öreg patak	21
A Völgységi patak	23
A Hidasi völgyi patak	23
A Sín gödör	24
A Macskalík patak	24
A KORÁBBI VÍZKÁROK ISMERTETÉSE	24
A VÍZKÁROK LEHETSÉGES ELŐFORDULÁSÁNAK ADOTTSÁGAI	24
A HOSSZÚHETÉNYI PATAK VÖLGYÉBEN	24
A patak belterület fölötti felső szakaszán:	24

A község belterületén lehetséges vízkárok.....	27
A község belterület alatti mederszakaszán lehetséges vízkárok	29
AZ ELLENDI PATAK ÉS MELLÉKÁGAI VÖLGYEIBEN	29
Az Ellendi patak.....	29
A Kecskés-gödri árok.....	30
A Csokoládé pusztai árok	30
A VÖLGSÉGI PATAK VÍZRENDSZER	30
Az Öreg patak.....	30
A Völgségi patak.....	31
A Hidas völgyi patak.....	31
A Sín gödör.....	31
VÍZKÁROK MEGELŐZÉSE, CSÖKKENTÉSE, MEGSZÜNTETÉSE	32
A HOSSZÚHETÉNYI PATAK FELSŐ VÖLGSZAKASZÁN.....	32
Záportározó építési lehetőségek	32
HOSSZÚHETÉNY BELTERÜLETÉN.....	35
A Bakonya dűlő és a Péter utca völgyei, az 1047 hrsz. vízmosásos gödörút	35
A faluközpont, a Verseny és a Zrínyi utca környéke	37
A Verseny utca és az iskola környéke	41
A volt Tsz. major déli oldalán lévő völgy vízmosása	44
A Hegyelő utca vízelvezetése.....	46
Az Ormánd utca vízelvezetése a 301 hrsz. mellékutcától a 412/1 hrsz. ingatlanig	49
AZ ELLENDI PATAK VÍZRENDSZERÉBEN.....	53
A Kecskés gödör rendezése	53
AZ ÖREG PATAKON	54
Kisújványa belterület és az Öreg patak rendezése.....	54

HOSSZÚHETÉNY TELEPÜLÉS ISMERTETÉSE

HELYSÉGTÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉS

A község nevének eredete egyes vélemények szerint a Hét személynévből származik, más elképzelés szerint valamilyen törzs nevéből keletkezett, és egy népcsoportot jelöl. Gyakran elhangzanak olyan elképzelések is, hogy a középkori Hetény család, mint a terület birtokosa adta a falu nevét. A "hosszú" előtag nyilvánvalóan a falu kiterjedésére utal. Hetény községet először a Szt. István király pannonthalmi és pécsi alapítólevelének felhasználásával készült pécsváradi bencés apátság alapítólevele említi. Ekkor, 1015-ben a neve villa Heten volt. 1554-ben, török adóíveken NAGYETÉN, illetve HOSSZÚETÉN néven szerepel a falu. A magyar állam megalakulásának 1000. évfordulója alkalmából 2001-ben avatták fel Hetény vezér monumentális szobrát, mely azóta a község jelképe lett. A szobor alkotója Bocz Gyula szobrászművész, aki a faluban élt és dolgozott hosszú ideig.

A Mecsek keleti részén, e hegyek által védett település már korán szállást adott az embernek. Dombay János egykori múzeumigazgató itt végzett ásatásai is megerősítették a rómaiak (római kori villa maradványai), avarok és pannon-szlávok egykori ittlétét, akiket aztán a honfoglaló magyarság magába olvasztott. A honfoglalás idején fontos szállástelep volt, s 998-ban már a pécsváradi bencés apátság birtoka. A 14. századtól a 16. század közepéig fokozatos fejlődés jellemezte falunkat. Az 1582/83-as török adóívek adatai szerint már 70 házzal rendelkezett, mely a középkorban népes településnek számított.

A 145 éves török megszállást szerencsésen átvészelte, amit valószínűleg környezeti adottságainak is köszönhetett. A Rákóczi-szabadságharc súlyos megpróbáltatásai viszont a lakosság elszegényedését és megfogyatkozását eredményezték. A mai Hosszúhetény területén ekkor létező falvak - Becő, Nádasd, Ormánd, Zobák - teljesen elpusztultak. Jelenleg dülő és utcanevek őrzik emléküket Zobák kivételével, ami újra települt.

Az 1700-as évek közepétől már önálló iskola működött a településen, barokk templomát 1743-ban szentelték fel.

Az egykori színmagyar községbe a 18-19. században a környező településekről németajkú lakosság költözött be. Ők főleg iparral foglalkoztak.

Az 1828. évi országos összeírás megemlíti, hogy a falu földje, ámbár kavicsos, mégis termékeny. Nagy kiterjedésű szőlője, hatalmas erdeje, malmai és márványbányája is van.

1930-ban az összes szőlőterülete 235 kat. hold volt. Iparnövények közül a kender és a len fordult elő, de csak olyan mennyiségben, hogy a saját háziszóttas szükségleteket is alig elégítette ki. A közösségnek a legnagyobb jövedelmet az állami kezelésű erdőségek biztosították, aszerint, hogy a befolyt évi erdőjövedelemből egy-egy erdőjogosra mekkora összeg esik.

A 20. század elején, a falu határa, a lakosság számának növekedése folytán, már nem tudott mindenkinek kenyeret adni. A mezőgazdasági foglalkozású családok egyes tagjai, mint napszámosok igyekeztek sorsukon könnyíteni, a legtöbb rászoruló ember viszont a kőbányában és a szomszédos Hirden, a Duna Gőzhajózási Társaság (D.G.T.) birtokában levő bányánál talált munkát. A faluban és határában levő 6 malom (egykor 17) is foglalkoztatott néhány munkást. Magából az iparból alig tudott megélni az iparos a hetényi viszonyok között, a legtöbbnek saját vagy feles földje is volt. Háziipar nem volt, ha csak a szöványos facipőkészítést, annak nem lehet tekinteni. A hetényi iparosok száma vidéki viszonylatban elég tekintélyesnek számított, de jelentősége sokkal csekélyebb volt. Legnagyobb részük javításokból élt, kivéve a kimondottan helyhez kötött szakmákat (kádár, bognár, ács, kovács). Az ipari élethez tartozott még két szeszfőzde is.

1928-ban villanyáramot kapott a falu, és sor került az úthálózat kiépítésére.

A birtokfelosztás aránytalansága és a terjeszkedési lehetőség hiánya a népszaporodást is erősen befolyásolta, főképp a módosabb földműves családoknál. Az "egyke" egyre divatosabb lett a csaknem 100 %-osan katolikus faluban. A községi anya- és csecsemővédelem a "Stefánia Szövetség" kezében volt, s közkezdveltségnek örvendett a bizalmatlan hosszúhetényiek előtt is. A védőotthon – a mai kultúrházban – három kiválóan berendezett hivatalos helyiséggel rendelkezett. Annak ellenére, hogy az óvodaköteles gyermekek száma kb. száz, a falunak óvodája nincs. A harmincas évektől viszont, a nyár két hónapjában fenntartottak egy gyermekotthont, hogy a dolgozó szülők gondos kezelésben tudhassák az apróságokat.

Az állami óvoda a század derekán létesült.

A II. világháború előtt a tanköteles gyermekek száma az I-IV. osztályban átlag kettőszázhusz körül mozgott. A katolikus felekezeti iskolában négy tanító oktatta őket. A serdülő fiúk nevelését a Levente Egyesület végezte, a Faluszövetség keretében egy gazdafiú önképzőkör működött. A Levente Egyesület kötelékéből kikerültek a Sportegyesület tartotta össze. A lányok a Leány Egyesület tagjai /kb. hetvenen/, s ez az egyesület szoros kapcsolatban állt a Stefánia Szövetséggel. A község egészségügye csaknem kifogástalan, jellegzetesen uralkodó betegség nincs. A falunak van magánorvosa. Körorvos Hirden, gyógyszerár Pécsváradon működik. /Forrás: Pálfay Mária: Hosszúhetény településföldrajza 1940./

FÖLDRAJZI ÉS GEOMORFOLÓGIAI VISZONYOK

Morfológia

Hosszúhetény, a két kapcsolódó településsel, Püspökszentlászlóval és Kisújbányával együtt, a Dél-Dunántúlon, Baranya megyében, tájegységileg pedig a Keleti-Mecsekben helyezkedik el.

Környezetére jellemző a magassági tagoltság, mivel a Mecsek legmagasabb hegyei és a Karasica, valamint a Völgységi patak, azaz a Sió vízválasztója a közigazgatási területén helyezkedik el.

Szintbeli tagoltságára a következő magasságok a jellemzők:

Hosszúhetény belterületének szintje a polgármesteri hivatalnál	265	mBf.
Hosszúhetény belterületének legmélyebb pontja	237	mBf.
Hosszúhetény belterületének legmagasabb pontja	365	mBf.
Püspökszentlászló belterületének legmélyebb pontja	355	mBf.
Püspökszentlászló belterületének legmagasabb pontja	435	mBf.
Kisújbánya belterületének legmélyebb pontja	360	mBf.
Kisújbánya belterületének legmagasabb pontja	455	mBf.
A közigazgatási terület déli oldalának legmélyebb pontja	185	mBf.
A közigazgatási terület és a Mecsek legmagasabb hegye a Zengő	682	mBf.
A közigazgatási terület északnyugati oldalának legmélyebb pontja	251	mBf.
A közigazgatási terület északkeleti oldalának legmélyebb pontja	355	mBf.

A Hármashegy közvetlenül a hosszúhetényi belterület északnyugati széle mentén helyezkedik el, három csúcsának magassága 577, 591 és 604 mBf.

A terület morfológiájára a magas hegycsúcsokon kívül a fő jellemző a három fő völgyelet. A magas hegyektől három irányban lejtő meredek oldalú völgy közül a legkiterjedtebb a Püspökszentlászló és a Zengő északi lejtője között induló, Hosszúhetény belterületén végigvonuló völgy, amely Pécs-Hidas irányában hagyja el a község közigazgatási területét. Fő mellékvölgyei Püspökszentlászló alatt jobbról, északról, Hosszúhetény belterület alsó harmadában balról, azaz keletről a Zengő déli lejtője felől, majd a belterületet elhagyva jobbról, észak felől csatlakoznak.

A Kisújbányai völgy kisebb területű, kelet felé nyíló katlan. Mélyebb részét a belterület tölti ki, a környező hegyek patkó alakban veszik körül. A hegyek csúcsainak magassága 470 és 550 mBf. szintek között változnak

A közigazgatási területről északnyugati irányban kivezető jelentősebb völgyelet, a sok mellékvölgyének összefogása után az ún. Völgység fő völgyének északi irányba nyíló felső szakasza.

Földtani felépítés

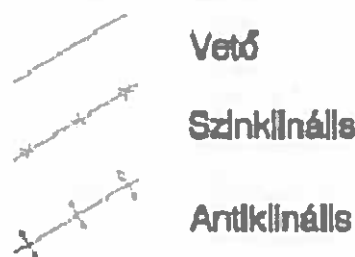
A Keleti Mecsek lekopott röghegység. Hegységszerkezeti viszonyaira a töredezettség jellemző. Legidősebb képződményei a felső triász – alsó jura időszakból származó, közel 200 millió éves mecseki kőszén formáció kőzetei.

A töredezett, lekopott, magasságilag szabdalt felszínen, a jura kori, 140 millió évnél régebbi márgák, mészmárgák és aleurolitok, Kisújbányától nyugatra meglehetősen kiterjedt foltban vulkanikus, alsó kréta bazalt formáció is előfordul.

Püspökszentlászló vonalától délre, a Zengő és a Hármashegy erdővel borított lejtőin miocén kori márgákat találunk, meglehetősen nagy kiterjedésben. Helyenként a pleisztocén lözsorozatok nem koptak le, azok ott, az alaphegységi felszint változó vastagságban borítják. A meredekebb lejtők kopott felszínein itt is előbukkannak a jura kőzetei.

A hosszúhetényi belterület déli zónájának vonalától délre a Mecsek hegyeit a Baranyai Domság jellegzetes tája váltja fel. Az átmeneti zónában, a hegylábaknál a pleisztocén lözsorozatok, deluviális üledékek, a völgyekben holocén üledékek találhatók.

Szerkezeti elemek

Közigazgatási határ

Holocén általában

Qh q_h Folyóvízi üledék

Felső-pleisztocén-holocén

Qp_1-h uP_1-h Folyóvízi-deluviális üledék

Qp_2-h g Lejtőüledék általában

Középső-felső-pleisztocén

$Qp_{1,2}$ $P_{1,2}$ Löss (fialal lözsorozat)

MIOCÉN
Felső-badeni

Mb_1 M Badeni

Mb M Badeni

Mb_2 M Badeni

Szilágyi Agyagmárga Formáció

Hildasi Barnakőszén Formáció

Pécsszabolcsi Mészakő Tagozat

Kárpáti

Kb_1 Kb_1

Kb_2 Kb_2

Kb_3 Kb_3

Budai Homokkő Tagozat

Budai Formáció

Pécsvárad Mészakő Tagozat

Alsó-kréta

K_1 K_1

Mecsekjénosi Bazalt Formáció

Felső-jura

J_1 J_1

Felső-jura képződmények összefonatan

Középső-jura

J_2 J_2

Középső-jura képződmények összefonatan

Alsó-középső-jura

$J_{1,2}$ $J_{1,2}$

Komló Mészakő Formáció

Alsó-jura

J_3 J_3

Óbányai Aleuroiti Formáció

J_4 J_4

Mecsekúdszeli Homokkő Formáció

J_5 J_5

Hosszúhetényi Mészakő Formáció

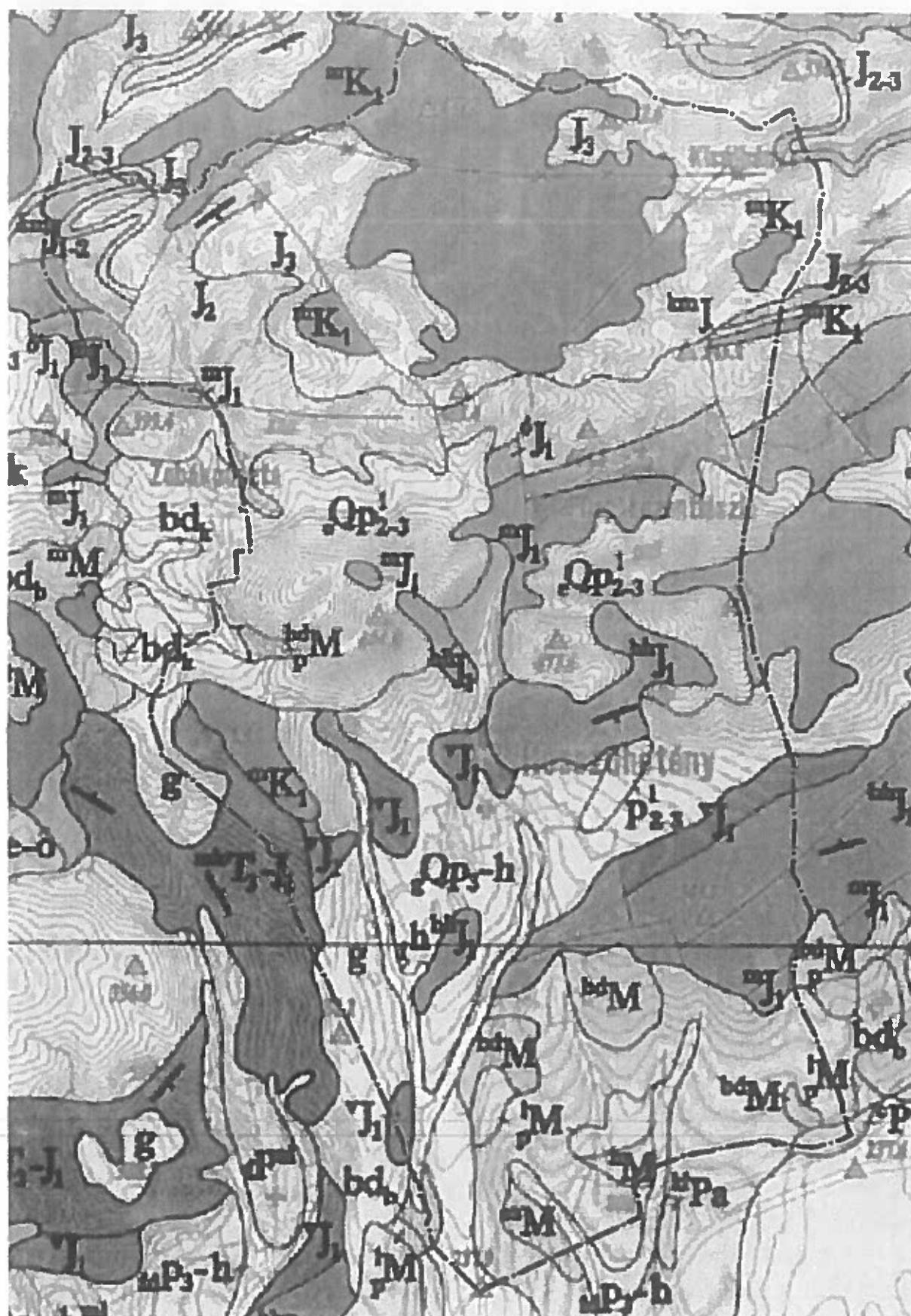
J_6 J_6

Vasas Marga Formáció

Felső-triász-alsó-jura

T_3-J_1 T_3-J_1

Mecseki Kőszén Formáció

A település környezete

Hosszúhetény község, mint agglomerációs központ, Püspökszentlászlóval és Kisújbányával képez közigazgatási egységet.

Püspökszentlászló egy zsákfalú, megközelítése Hosszúhetény belterületén keresztül, a völgyfenéken kialakított kanyargós, alacsony minőségű makadám úton lehetséges. A településen helyezkedik el a püspöki nyaraló és egyházi intézmény. A rendezett település lakóházainak túlnyomó része már, mint nyaraló funkcionál, a csodálatos táj és természeti környezet adta lehetőségeket előnyére használja. Maga a település a Zengő mögötti völgy északi oldalában egyutcás elrendezésű, közelítően szintvonal mentén épült ki. Az egyetlen utca déli oldalán a meredek völgyoldal nincs beépítve, a telkek és a házak az utca hegy felőli, északi oldalán vannak. A telkek fésűsen kialakítottak, a belterületi határig igen meredek, némelyiknek a 250 m hosszban a szintkülönbség 60 m. A település belterületének keleti végén van az egyházi intézmény az arborétummal. A közúti megközelíthetőségen kívül a keleti oldalon mintegy 500 m hosszú vízmosásos erdei szurdokutakon keresztül elérhető az erdőgazdasági út, amely Pécsváradról vezet Zobák pusztára, illetve Magyaregregy felé.

Kisújbánya igen régi település. A Keleti Mecsek eldugott faluja, Hosszúhetényből erdészeti feltáró utakon lehet megközelíteni, Zobák pusztán, vagy Pécsváradon át vagy Magyaregregy felől. Az erdészeti utakon való megközelítési irányok, az erdészeti munkák miatt, néha bizonytalanok, így előfordul, hogy Zobáktól még tovább kell menni a magyaregregyi strandig és a Máré vár felőli úton, jelentős kerülővel közelíthető meg a település.

Az erdőgazdaság üzemi úthálózata Pécsvárad – Zobákpusztá között egysávos, portalánított makadám, amelynek leágazása a Máré vár völgyén a magyaregregyi strandnál köt be a Hird – Szászvár összekötő útba. Ennek a leágazása a kisújbányai bekötőút. Ezeket az utakat azonban az erdőgazdaság sorompókkal gyakran lezárja.

A gyalogos összeköttetés még Óbánya felől is lehetséges. Ez a megközelítési útvonal azonban kizárólag gyalogosan járható, mivel igen szűk, meredek oldalú völgyben vezet, ahol a völgy mélyvonala - az Öreg patak felső szakaszának medre - vízmosásszerűen kimélyült.

A Zengő, a Hármashegy és az azoktól északra fekvő hegyek erdővel borított területe a Mecseki Erdőgazdaság kezelésében van. Az egykori Pusztabánya területét szintén az erdőgazdaság kezeli, ahol ritkán szakmai rendezvényeket is tartanak.

A szomszédos településekkel való összeköttetés közutakon megoldott. Komló, Pécsvárad, Magyaregregy és Pécs-Hird egyaránt megközelíthető közutakon.

Maga Hosszúhetény a Pécs-Hirdet Komlóval, illetve a völgyégi községekkel összekötő út mentén fekszik. A közelmúlt években a megnövekedett közúti áruszállítás forgalma a községen átvezető főközlekedési úton sok problémát okozott, amelyet a megkerülő út forgalomba helyezése oldott meg.

A község belterületének régi magja a Hosszúhetényi patak völgyében épült ki a völgy két oldalán. A szűk, meredek oldalú völgyben több szakaszon közvetlenül a patak mellett is vannak épületek, így a patak medrének karbantartása nehezen oldható meg. A falu terjeszkedésével a fő völgy menti domboldalak és mellékvölgyek, valamint a régi szőlőhegyek egy része is lakóházakkal épült be. Az új beépülésű lakótelep jellegű

településrészek rendezettsége korszerűnek mondható, azonban, mint általában, a felszíni vízelvezetés megoldása még kívánni valókat hagyott maga után.

A település vasúti összeköttetése megszűnt. Korábban a Pécs-Bátaszék vasúti fővonalon a községtől délre mintegy két kilométerre volt a község vasúti megállója, a régi 6. sz. országos főút mellett. Hird vasútállomásról Hosszúheténybe vezetett egy vasúti szárnyvonal, ami részben a bányára, részben a faipar teherszállításai célját szolgálta. Ma már mindegyik vonal forgalmát megszüntették, a vonalakat ugyan még nem számolták fel, de a karbantartási tevékenységet megszüntették.

A település infrastruktúrája teljes. A víz, gáz, villamosenergia és gázellátás, valamint a szennyvízcsatornázás megoldott. A távközlés és a telekommunikáció szintén.

TERMÉSZETRAJZI ADOTTSÁGOK

Éghajlat

(A fejezet szövege átvéve a Mérnöki, Kereskedelmi és Egészségügyi Szolgáltató Kft. által készített, HOSSZÚHETÉNY KÖZSÉG BELTERÜLETI VÍZRENDEZÉSE című engedélyezési terv műszaki leírásából átvéve.)

Hosszúhetény település éghajlata mérsékelt meleg, mérsékelt nedves, a csúcsokon mérsékelt hűvös-nedves éghajlatú. Az évi napfénytartam 2060 és 2080 óra közötti, a nyári 810 óra körüli, a téli 230 óra körüli. A téli napfényes órák száma mintegy 10%-kal nagyobb, mint a környező sík- és dombvidéken. A nyári hónapok napfénytartama viszont a környező tájakéhoz képest 2-3%-kal kevesebb.

A hőmérséklet évi átlaga ÉK-en és DNy-on 10,0 °C körüli, a középső, magasan fekvő területeken 9,5 °C körüli, de a csúcsokon (500-600 m felett) a 9,0 °C-ot sem éri el. A nyári félév hőmérséklete 16,0-16,5 °C, de a csúcsokon 15,5 °C alatt marad. A 10 °C középhőmérsékletet meghaladó napok száma 190 (ápr. 12. és okt. 20. között), a magasban fekvő területeken és a tetőkön 178-184 nap (ápr. 15-22 és okt. 17-20 között). A fagymentes időszak hossza 198 nap (ápr. 15- okt. 30), ÉK-en 194 nap (ápr. 15 - okt. 26.), a csúcsokon 188 nap körüli (ápr. 20 - okt. 25.). A legmagasabb nyári hőmérsékletek átlaga általában 32,0 °C, de DNy-on 33,0 °C közelében van, a csúcsokon pedig 31,0 és 32,0 °C közötti. A téli minimumok átlaga -13,0 és -14,0 °C közötti.

Az évi csapadékösszeg 680-730 mm, északon 750-800 mm, a csúcsokon kevéssel meghaladja a 800 mm-t. A tenyészidőszakban az északi vidékeken 420 mm körüli, máshol 420 és 450 mm közötti, a csúcsokon több mint 450 mm eső várható. A hótakarós napok átlagos évi száma meghaladja a 40- et, sőt a csúcsokon megközelíti az 50-et. Az átlagos maximális hóvastagság 35-40 cm. a csúcsokon 45 cm körüli. Az ariditási index délen 0,96-1,03, északon 0,88-0,94, a hegycsúcsokon kisebb, mint 0,88.

Leggyakoribb szélirány az ÉNy-i, bár nem kiemelkedő gyakoriságú. Az átlagos szélesebesség a csúcsokon megközelíti az 5 m/s-ot, a völgyekben 3-3,5 m/s. A területi adottság és az éghajlat az erdőgazdálkodásnak, egyes szántóföldi és kertészeti kultúráknak kedvez.

Növényzet

(A fejezet szövege átvéve a Mérnöki, Kereskedelmi és Egészségügyi Szolgáltató Kft. által készített, HOSSZÚHETÉNY KÖZSÉG BELTERÜLETI VÍZRENDEZÉSE című engedélyezési terv műszaki leírásából átvéve.)

Növényföldrajzi tértagolás tekintetében a kistáj a Nyugat-balkáni flóratartomány Pécsi flórajárásába (Sopianicum) tartozik. A terület fontosabb potenciális erdőtársulásai a csertölgyes karsztbokorerdők (*Quercus pubescens*-*Cotinetum*), a molyhos kocsánytalan tölgyesek (*Quercetum pubescens*-*petraeae*), a gyertyános kocsánytalan tölgyesek (*Quercus petraeae* *Carpinetum* *mecsekense*), valamint a mecseki bükkösök (*Fagetum silvaticae* *mecsekense*). A kistájra jellemző a szelídgesztenye (*Castanea sativa*), a kaukázusi zergevirág (*Doronicum orientale*), a pünkösdirózsa (*Peonia officinalis* ssp. *banatica*), a peremizs (*Lnula spiraeifolia*), a sziklai üröm (*Artemisia alba* ssp. *saxatilis*), a majomkosbor (*Orchis simia*), az olasz müge (*Asperula taurina*) stb.

Az erdészetileg hasznosított felületeken közép- és időskorú keménylombos erdők díszlenek. Az erdők átlagos évi folyónövedéke 3,7-5,0 m³ha.

A mezőgazdasági művelés elterjedtebb kultúrái a búza (30-50 q/ha) és a kukorica (35-60 q/ha). Fontosabb kertészeti kultúra az őszibarack (20-50 q/ha) és a szőlő (50-75 q/ha)

Natura 2000

(A fejezet szövege átvéve a Mérnöki, Kereskedelmi és Egészségügyi Szolgáltató Kft. által készített, HOSSZÚHETÉNY KÖZSÉG BELTERÜLETI VÍZRENDEZÉSE című engedélyezési terv műszaki leírásából átvéve.)

Az Európai Unió által létrehozott Natura 2000 egy olyan összefüggő európai ökológiai hálózat, amely a közösségi jelentőségű természetes élőhelytípusok, vadon élő állat- és növényfajok védelmének keresztül biztosítja a biológiai sokféleség megővését és hozzájárul kedvező természetvédelmi helyzetük fenntartásához, illetve helyreállításához.

Hosszúhetény területén az alábbi hrsz-ú területek tartoznak a NATURA 2000 védelme alá:

064/a, 064/b, 0187/a, 0187/b, 0187/c, 0187/d, 0188, 0189, 0190/1, 0190/2a, 0190/2b, 0191, 0192, 0193/a, 0193/b, 0193/c, 0194/1a, 0194/1b, 0194/1c, 0194/1d, 0194/2a, 0194/2b, 0195, 0196/a, 0196/b, 0196/c, 0197/a, 0197/b, 0197/c, 0199/1a, 0199/1b, 0199/1c, 0199/1d, 0199/1f, 0199/1g, 0199/2, 0199/3, 0200/a, 0200/b, 0200/c, 0200/d, 0202, 0203/a, 0203/b, 0204, 0205/a, 0205/b, 0205/c, 0206/1, 0206/2, 0207/a, 0207/b, 0208/a, 0208/b, 0209, 0210, 0211, 0212/a, 0212/b, 0213, 0214, 0216, 0217/a, 0217/b, 0217/c, 0219, 0220, 0221, 0222/1, 0222/2, 0223, 0224/1, 0224/2a, 0224/2b, 0225, 0226/1, 0226/2, 0227, 0228/1a, 0228/1b, 0228/1e, 0228/2, 0229/1, 0229/2, 0230/a, 0230/b, 0230/c, 0230/d, 0230/f, 0231, 0232/1a, 0232/1b, 0232/2, 0233, 0234/1, 0234/2, 0235, 0236, 0237/a, 0237/b, 0237/c, 0238/a, 0238/b, 0238/c, 0239, 0240, 0241, 0242, 0243, 0244, 0245, 0246/a, 0246/b, 0247, 0248, 0249/a, 0249/b, 0250, 0251, 0252, 0253, 0254, 0255, 0256, 0257, 0258, 0259, 0260/a, 0260/b, 0261, 0262, 0263, 0264/1, 0264/2, 0265, 0266, 0267, 0268, 0269, 0270, 0271/a, 0271/b, 0272/a, 0272/b, 0272/c, 0273/a, 0273/b, 0273/c, 0274/1a, 0274/1b, 0274/2, 0275, 0276, 0277/1, 0277/2, 0277/3,

Talajviszonyok

(A fejezet szövege átvéve a Mérnöki, Kereskedelmi és Egészségügyi Szolgáltató Kft. által készített, HOSSZÚHETÉNY KÖZSÉG BELTERÜLETI VÍZRENDEZÉSE című engedélyezési terv műszaki leírásából átvéve.)

A hegyvidéki jelleggel összefüggésben kizárólag erdőtalajok alakultak ki. Közülük legnagyobb kiterjedésben (45%) a harmadidőszaki és idősebb agyagos üledékeken képződött agyagbemosódásos barna erdőtalajok fordulnak elő. Mechanikai összetételük agyagos vályog; vízgazdálkodásukra a gyenge vízvezető, a nagy vízraktározó és az erős víztartó képesség a jellemző. Kémhatásuk erősen savanyú. 85%-ban erdővel borítottak. Termékenységi besorolásuk a VII. talajminőségi kategória. A mészmárgán, mészkővön kialakult rendzinák a felszín 27% -át borítják. Sekély termőrétegű, gyenge termékenységű (IX.) területük mintegy 60%-a erdő; jelentős főként Pécs fölött a szőlők területi részaránya (18%). A gyengén mállott harmadidőszaki üledéken, homokkővön 17%-os területi részaránnal savanyú nem podzolos barna erdőtalajok is előfordulnak. Sekély termőrétegű, szélsőséges vízgazdálkodású, igen gyenge termőképességű talajok. Zömmel erdőborítottak (80%). A lösszel fedett hegységperemi lejtőkön Boda és Hosszúhetény környékén vályog mechanikai összetételű, kedvező vízgazdálkodású és termékenységű (V.) barnaföldek keletkeztek. Területi részarányuk 9%. Főként szántók (65%). A DNy-i peremen előforduló csernozjom barna erdőtalajok területi aránya nem jelentős (1%).

Tájtípológiai összegzés

(A fejezet szövege átvéve a Mérnöki, Kereskedelmi és Egészségügyi Szolgáltató Kft. által készített, HOSSZÚHETÉNY KÖZSÉG BELTERÜLETI VÍZRENDEZÉSE című engedélyezési terv műszaki leírásából átvéve.)

Éghajlata mérsékelt meleg és mérsékelt nedves jellegű, de a tetők elérik a mérsékelt hűvös szintet is. D-i lejtői szubmediterrán jelleget viselnek. Egészében uralkodóan karbonátos, mellette egyéb másodidőszaki kőzetekből is épült, mérsékelt tagolt, karsztos, alacsony középhegység. ÉK- en eróziós-deráziós völgyekkel tagolt hegyláb felszín csatlakozik. A talajtakarót rendzinák karsztbokorerdőkkel (60%), savanyú, nem podzolos barna erdőtalajok illír jellegű bükkösökkel (80%), agyagbemosódásos barna erdőtalaj és kisebb foltokban barna erdőtalaj képviseli, utóbbiakat illír jellegű gyertyános tölgyes állományok borítják. A szántók csak a barna erdőtalajon jelentősebb kiterjedésűek (65%). A szőlő az agyagbemosódásos barna erdőtalajú területek kivételével mindenütt eléri, vagy meghaladja a 15%-os területi arányt. A völgyek magasabb talajvízű sávjai kivétel nélkül gyepesek, ma már legnagyobb részük felhagyott.

A TERÜLET VÍZRAJZA

A terület domborzati adottságaiból eredően több vízgyűjtő része. A Keleti Mecsek fő vízválasztója a Sió és a Karasica patak vízgyűjtőjének határa, a hegység fő gerince. Koszonya tetőtől, Diagonál akna környezetében, majd a Köves tetői turistaszálló mellett, a Köves Tető érintésével a Hármashegy csúcsain át, Pusztabánya felé, Püspökszentlászlót megkerülve a Zengő csúcson át, keleti irányban húzódik.

A gerinctől délre a Duna – Karasica vízrendszer vízfolyásainak völgyei húzódnak. Ezek a mellékágak a Vasas-Belvárdi vízfolyás, amelynek balparti mellékága a Hosszúhetényi és az Ellendi patak, majd a községi külterület keleti oldalán a Pécsváradi patak Dombay tavi mellékága.

Az északi oldalon, nyugatra, Komló felé lejt a Kaszánya patak völgye, amely Komló belterületén át, Magyarországnál összefolyik a Mánfai patakkal, majd onnét Baranya csatorna néven nyugati irányba folyva, Sásdtól délre, balpart felől befogadja az Orfői patakot és Dombóvárnál folyik a Kaposba.

A Hármashegy gerincétől és Zobák pusztától északra van a Völgységi patak völgye, amelynek három mellékága kelet felé benyúlik a községi külterületre, a Kisújbanya előtti vízválasztóig. A Völgységi patak medre a község közigazgatási határán kívül esik az északnyugati oldalon. A Völgységi patak a közigazgatási területet észak felé elhagyva, Magyaregregyen át, Kárásznál kelet felé fordul, majd Hidastól keletre jobboldalon, ill. nyugat felől befogadja az Öreg patakot és Bonyhádon keresztül Sióagárd és Szekszárd között torkollik a Sióba.

Kisújbanya katlanszerű, keletre nyitott völgyében ered az Öreg patak, amely a szűk völgyben Óbánya – Mecseknádasd irányába folyik, majd Hidas és Bonyhád között torkollik a Völgységi patakba.

A HOSSZÚHETÉNYI VÍZFOLYÁSOK ISMERTETÉSE

(Az egyes vízfolyások tekintetében, mivel azokról –a Hosszúhetényi patak kivételével- terveket, felmérést, vízjogi terv és iratanyagot a vízkárelhárítási terv készítése során nem találtunk, a meder szelvényezését a közigazgatási határon való kilépésnél 0+000 km sz. szelvénnel kezdjük. A meder hosszának meghatározását, a szelvényezést a földnyilvántartási térképen való elektronikus rajzi eszközzel végeztük.)

Csatolva „Hosszúhetény Község Vízrajzi Térképe” M = 1 : 10 000 méretarányban.

A HOSSZÚHETÉNYI PATAK VÍZRENDSZERE

Vízjogi állapot

A Vasas-Belvárdi vízfolyás 21+278 km sz. balparti szelvénye a Hird-Hosszúhetényi vízfolyás befogadója, amelynek küszöbszintje torkolatnál 161,00 mAf (160,329 mBf.). A

befogadó vízikönyvi száma B.XXXIV/48, a vízjogi engedélyes az azóta megszűnt Kelet-baranyai Vízitársulat. A befogadóval közös vízjogi engedélyezési tervecsomagban Hosszúhetény-Hirdi vízfolyás néven a torkolati, 0+000 – 0+560 km közötti szakasz rendezési terve is szerepel, amelynek kivitelezése is megtörtént, feltehetőleg a völgyfenéki mezőgazdasági területek meliorációja során, még az 1970-es évek táján. A vízjogi engedélyezési terv adatai szerint a vízgyűjtő terület kiterjedése a torkolati szelvényben 18,9 km².

A Hosszúhetény-Hirdi vízfolyás 0+560 km sz. szelvénye és a hosszúhetényi belterületről való kilépő, 6+746 km. sz. szelvénye közötti szakaszra vonatkozó vízjogi engedélyt, felmérési anyagot, vagy tervet sem a Vízügyi Hatóság által kezelt vízikönyvi tervtárban, sem a mohácsi vízitársulat jogutódjaként működő Dél-dunántúli Vízügyi igazgatóságon nem lehet megtalálni, feltehetően ilyen vízjogi engedély soha nem is volt.

A patak medre Hosszúhetény közigazgatási területének határát az 5+104 km sz. szelvényénél, míg a belterületét a 6+746 km. sz. kilépő szelvényénél éri el. Ettől a kilépő szelvénytől a belterület északi széle előtti 10+010 km. sz. szelvényig a patak rendelkezik a Dél-dunántúli Vízügyi Hatóság által 2014. május 12.-én, B.XXXII/84. vkvi. és 1078-12/2014-11473 ikt. számon kiadott vízjogi üzemeltetési engedéllyel. *(Az engedélyokirat a dokumentáció mellékletei között csatolva.)* A vízjogi üzemeltetési engedély általános adatai:

- Víziművek helye: Hosszúhetény, 413; 351; 945; 1031 hrsz. ingatlanok
- Vízfolyás neve: Hosszúhetény-Hirdi vízfolyás
- Vízgyűjtő területe: 12,55 km²
- Mértékadó árvízhozam: $Q_{3\%} = 14,31 \text{ m}^3/\text{s}$
- Az engedélyes: Hosszúhetény Község Önkormányzata

A meder a belterületet az északi belterületi határnál, a 10+427 sz. belépő szelvényénél éri el. Innét a püspökszentlászlói völgyben, a 12+909 km. sz. szelvényig ősállapotú vadpatakaként jellemezhető. Vízjogi állapotára vonatkozóan adatok nem találhatók.

A meder Hosszúhetény közigazgatási területén ered, a kilépő szelvénye délen az 5+104 km. számú.

A meder a közigazgatási területen lévő 5+104 – 12+909 km. sz. szelvények közötti szakaszán több mellékág befogadója. Mellékágai közül egynek sem lelhető fel sem állapotörögzítési, sem egyéb tervanyaga, sem vízjogi engedélye.

A vízfolyás ismertetése

A patak nevével is kell foglalkozni, mivel a szakma, azaz az engedélyező hatóság „Hosszúhetény-Hirdi vízfolyás” néven adta ki a vízjogi üzemeltetési engedélyt, ugyanakkor a patak vízrendezési terve, ami az engedélyezés alapját képezi, a „Hosszúhetényi vízfolyás” megnevezést használja. Ugyanakkor a topográfiai térkép „Hosszúhetényi vízfolyás”-ként nevezi meg azt a mellékágot, ami a községi belterületről nyugatra, a Hármass hegy lejtőjén, ill. a másik ága, a Kövestető déli völgyében ered. Ez a két ág a Hármass telep déli szélének

magasságában egyesül és a fő ágba, azaz a vízikönyvi nevén „Hosszúhetény-Hirdi vízfolyásba” az 5+679 sz. szelvényénél jobbsparról torkollik. Célszerű lenne, a „*Hosszúhetényi patak*” nevet használni a meder feltérképezett végszelvényétől, azaz a Püspökszentlászlónál lévő 12+909 km sz. szelvénytől a közigazgatási területről való kilépési, azaz 5+104 km sz. szelvényig.

Az 5+679 km sz. jobbsparti szelvényénél betorkolló mellékágot, amelyet a topográfiai térkép Hosszúhetényi vízfolyásként tüntet fel, mivel a Hármashegy déli lábánál ered, célszerű *Hármashegy patak* néven elnevezni. Ennek a patakmedernek a végszelvénye 3+148 km. számon, a belterület Hegyelő nevű részétől nyugatra lévő völgyben van. A meder 1+064 km sz. jobbsparti szelvényébe torkollik a nyugat felőli mellékága, a Köves tető és a Hármashegy közötti völgy patakmedre, amely az ún. Hársas telep mellett elhaladva éri el a befogadóját, a Hármashegy patakot. Ezt a mellékágot célszerű *Hársas patak* néven elnevezni.

A földnyilvántartási állapot szerint (*új nevén*) a Hosszúhetényi patak felső, a belterület feletti szakaszának medre síkrajzilag fel van mérve és ábrázolva van a földnyilvántartási térképen, de nem önálló földrészlet, csak alrészlet, nem önálló ingatlan. Ugyanakkor (*új nevén*) a Hármashegy patak és a Hársas patak medre, ha nem is a teljes hosszban, de önálló helyrajzi számmal rendelkező ingatlanok.

Hosszúhetényi patak felső szakasza:

A fő patakág 10+407 és 12+909 km sz. szelvényei közötti mederszakasza. A mederállapot felmérése ez ideig még nem történt meg.

(*Mederfelmérés hiányában a szelvényezés a földnyilvántartási térkép alapján.*)

A meder területe a 0200/b; 0196/b; 0194/1/b hrsz. ingatlan és a 0194/2 térképen jelölt, de nem külön alrészlet. Egyik ingatlan sem az önkormányzat tulajdona.

A 11+827 km sz. szelvény fölötti szakaszon a meder egy keskeny, meredek oldalú völgyben van, a 12+909 km sz. végszelvényig, ahol a feltérképezett meder végszelvénye található természetes körülmények között, mélyvonalon kialakult, őszállapotú képződmény. Ezen a szakaszon a keskeny völgyfenék vízigényes növényzettel benőtt, forrásokkal és felületi víz-felfakadásokkal változatos, vízenyős terület. A 12+909 km sz. szelvény fölött a völgyekben már medernek nevezhető képződményt nem látni, a felszíni lefolyás vízmosásos völgykatlanokban koncentrálódik.

A 11+821 és a belterületre való belépő, 10+407 km. sz. szelvények közötti meder „őszállapot”-hoz hasonló állapotú vadpatak. Sekély, helyenként az alapkőzetre letalpalt fenékszint, változó fenékszélességű, a partjain cserjével, fákkal benőtt, látszólag állandósult természetes körülmények között kialakult meder. A hossz-szelvény mentén a mederméreték és profil, a felszíni talaj minőségétől és a benőttségtől függően szabálytalanul váltakoznak, így a meder vízvezető képességét, bármilyen pontosan felmért adatok alapján, számítással meghatározni nincs értelme. Mért vízhozam adat a medernek erre a szakaszára nincs. A közepes és nagyvizek a mederből kilépve a völgyfenéken vonulnak le, különböző szélességű elöntéseket okozva. Mivel a völgyfenék szemmel láthatóan nem áll mezőgazdasági művelés alatt, mező, vagy erdőgazdasági vízkár eddig nem fordult elő.

A völgyben vezető püspökszentlászlói bekötőút zúzottkövel javított pályája több helyen keresztezi a medret. A keresztező műtárgyak átereszek, nagyvízi vízvezetésre nem méretezettek, kialakításuk folytán kis- és középvízi időszakban biztosítják a patakmeder feletti zavartalan, keresztirányú forgalmat. Nagycsapadékok levonulása idején, a völgyfenéken lefolyó víz az úton átfolyva, rövidebb időre akadályozza a forgalmat.

A meder közelében a völgyfenéken, a 10+407 és a 11+827 km sz. szelvények közötti szakaszon közművek vannak. Magasfeszültségű villamos kábel, távközlési kábel és ivóvíz távvezeték.

A meder nagyvízi lefolyási adatai a mellékvölgyek torkolati szelvényi szerint a következők:

A 11+795 km sz. szelvény:

Vízgyűjtő terület:	438,4	ha
NQ _{1%} :	4,56	m ³ /s
NQ _{25%} :	3,21	m ³ /s

A 11+262 km sz. szelvény:

Vízgyűjtő terület:	493,5	ha
NQ _{1%} :	5,13	m ³ /s
NQ _{25%} :	3,62	m ³ /s

A 10+964 km sz. szelvény:

Vízgyűjtő terület:	608,0	ha
NQ _{1%} :	6,08	m ³ /s
NQ _{25%} :	4,32	m ³ /s

A 10+407 km sz. szelvény:

Vízgyűjtő terület:	646,0	ha
NQ _{1%} :	6,36	m ³ /s
NQ _{25%} :	4,49	m ³ /s

A 10+295 km sz. szelvény:

Vízgyűjtő terület:	674,8	ha
NQ _{1%} :	6,84	m ³ /s
NQ _{25%} :	4,77	m ³ /s

A 10+010 km sz. szelvény:

Vízgyűjtő terület:	691,5	ha
NQ _{1%} :	7,01	m ³ /s
NQ _{25%} :	4,79	m ³ /s

(A vízhozam adatok számítása a MI-10-455/2-1988 alapján)

A Hosszúhetényi patak felső szakasz mellékága a 11+821 km. sz. szelvényben jobbparról betorkolló Pusztabányai patak.

A meder a 0199/4 hrsz. ingatlanon jelölve van, de nem önálló alrészlet; a 0197/b hrsz.-on alrészlet. Egyik ingatlan sem az önkormányzat tulajdona. Vízügyi üzemeltetési engedélye nincs.

A teljes vízgyűjtő terület erdőművelésű, a völgy felső szakasza több ágra oszlik, az alsó szakaszon kissé kiszélesedik, ahol a földnyilvántartási térkép a medret is jelöli.

A torkolati szelvény előtt a patakmedret keresztezi a püspökszentlászlói bekötő út, ahol a meder átvezetése az útpálya alatt átereszen történik.

A feltérképezett meder 692 m hosszú.

A torkolati szelvényénél mért vízgyűjtő területe 208,5 ha.

A teljes lefolyási út hossza 2950 m, a szintkülönbség 215 m.

$NQ_{1\%} = 1,95 \text{ m}^3/\text{s}$

$NQ_{25\%} = 1,5 \text{ m}^3/\text{s}$

A Hosszúhetényi Patak alsó szakasza:

A fő völgy mederszakasza, a közigazgatási határon való 5+104 km sz. kilépési szelvénytől a belterületre való 10+427 km sz. belépési szelvényig tart. Ezen belül a belterületen haladó 6+746 és a 10+010 km sz. szelvények közötti belterületi mederszakasz rendelkezik csak, a fent ismertetett vízügyi üzemeltetési engedéllyel.

A belterületi mederszakasz vízügyi üzemeltetési engedélyének okirata és a létesítési engedély műszaki mellékletét képező, a PLAN-DENT Mérnöki, Kereskedelmi és Egészségügyi Szolgáltató Kft. (7629 Pécs, Komját A. u. 24. Tervező: Gál János) által készített vízügyi létesítési engedélyezési tervdokumentáció, így elkerülendő annak tartalmi ismételését, az erre a mederszakaszra vonatkozó ismertető leírástól a jelen dokumentumban eltekintünk.

A Belterületről kilépő 6+746 km sz. szelvény alatti mederszakasz meglehetősen elfajult, rendezetlen. A mederállapot felmérése nem történt meg. A völgyfenék és a meder szemrevételezése alapján megállapítható, hogy a beágyazott meder vízvezető képessége a völgyfenéki terület művelési módjának megfelelően elégséges mértékűnek látszik, az esetlegesen a mederből kilépő nagyvizek elviselhetetlen károkat nem okoznak. Maga a meder, mind vonalvezetési, mind hossz-szelvényi értelemben állandósultnak tekinthető.

A meder földnyilvántartási és tulajdoni szempontok szerint a 0101/1; 0101/3 hrsz. önkormányzati tulajdonú ingatlanokon és a 0101/2 hrsz. közúti átereszt és a 050 hrsz. bányavasút térképen jelölt, de nem elkülönített alrészletén van.

A patak völgyében a közlekedés megkerülő útról való leágazás után a patakmeder jobb partja mentén, a 6+509 km sz. szelvényben lévő szennyvíztelepi (egykori vízimalom) hídnál ér közvetlenül a meder jobb partja mellé. Innét vf.-nak lefelé, a térképen jelölt 016/14 hrsz. önkormányzati földút a meder 5+744 sz. mederszelvényénél ér véget. Ebben a szelvényben egy tönkrement földúti keresztező műtárgy található, amely a medret teljes szelvényben elzárja és a kisvizeket a terepszintig felduzzasztja. A műtárgy fölött a meder

mintegy 150 méter hosszan feliszapolódott, a műtárgy környezetében a völgyfenék elvizenyősödött.

A meder 5+484 km sz. szelvényében egy korábban kiépített és szilárdan álló mederlépcső található, mintegy 1,0 – 1,5 m közötti fenékszint különbséget stabilizálva. A műtárgynak sem felvízi, sem alvízi mederburkolatának nyomait nem látni, azonban a völgyfenéki szálban álló alapkőzet miatt az alvízi meder további mélyülésére nem kell számítani.

Minden valószínűség szerint, a Hosszúhetény és Hird közötti közlekedési vonal valamikor a Hosszúhetényi patak völgyében vezetett, mivel a vasúti szárnyvonal építése során a vasútvonal alatt, az 5+119,3 és 5+151 km sz. vízfolyásmeder szelvények közötti vasúti műtárgyat aluljáróként és egyben, azonos keresztmetszetben, vízátervező műtárgyként építették meg. ahol mind a közlekedés, mind a patak átvezetés a műtárgyon keresztül történt az egykori vasútvonal alatt.

Ma már a völgy e-szakaszán csak a Hármashegy patak 5+679 sz. jobbparti szelvényében lévő torkolatáig látszik a völgyben rendszeres közlekedés nyoma. Az 5+744 km sz. mederszelvényben lévő tönkrement közúti keresztező műtárgynál ahol a jobb parton a 016/14 hrsz. út véget ér, a bal oldali félvölgyben mintegy 260 m hosszban már nem jelez közutat a földnyilvántartás. Innét a völgy lejtése irányában ismét van a földnyilvántartási térkép ismét jelöl 196 m hosszban, 0105 hrsz.-on önkormányzati utat. A térképi út déli vége 30 méterre közelíti meg a vasút alatti aluljárós híd befolyási szelvényét, innét az út területét már a vasúti ingatlanon jelöli a térkép alrészletként.

A meder a község közigazgatási területéről a vasúti hídtól 47 méterre, az 5+104 km sz. keresztszelvényénél lép ki.

A Hármashegy patak

A betorkolló mellékágak közül jelentős az 5+679 km sz. szelvényben betorkolló Hármashegy patak.

Vízgyűjtő területe 477,3 ha, vízjogi üzemeltetési engedélye nincs. A mederállapot nincs felmérve.

A torkolati szakaszon, a 0+000 és a 0+428 sz. szelvények között a meder 095/2 hrsz. területe önkormányzati tulajdon.

A 0+428 sz. szelvényben egy völgyzárógát épült és fölötté, mintegy 300 m hosszú vízfelülettel halastó van. A tó területében a patak medre 095/1 hrsz.-on önálló földrészlet, magántulajdonban. A tó és a gát vízjogi üzemeltetési engedélye nem ismert, azt a vízügyi hatóság betekintésre nem adta ki.

A medret a 0+978 sz. szelvényben keresztezi az önkormányzati tulajdonban lévő 018 hrsz. út, majd az út fölött, a 019/1 hrsz. nem önkormányzati tulajdon képező mederben, az 1+064 sz. szelvényénél torkollik be a Hársas patak medre. A meder a 1+529 és a 1+597 sz. szelvényei között keresztezi a hosszúhetényi (016/8 hrsz.) új megkerülő utat. A megkerülő út fölött a 019/3 hrsz. (nem önkormányzati tulajdonú) meder a 1+768 sz. szelvényig tart. Az 1+768 sz. szelvény fölött a meder nem szerepel a földnyilvántartási térképen, holott a valóságban élő vízfolyás. A 016/7 hrsz. ingatlanon halad, majd keresztezi a 024/1 hrsz. drótkötélpálya nevű és önkormányzati tulajdonban lévő földrészletet. Ezt követően a 025/1 hrsz. nem önkormányzati földrészleten halad és az 2+266 sz. szelvényénél keresztezi a 035/3 hrsz. önkormányzati utat. Az út fölötti mederszakasz a földnyilvántartási térképen nincs jelölve, itt a meder részben a 049/3 hrsz. mezőgazdasági ingatlanon, részben a 049/2 hrsz. közút területén halad. Feljebb, az 2+568 és az 2+598 sz. szelvények között keresztezi a volt vasúti szárnyvonal 050 hrsz. területét.

A felső szakasza időszakos vízfolyás, az év túlnyomó részében élő vízhozamot nem szállít.

A vasút fölött a 054/13 hrsz. ingatlanon folytatódik a 055/2 hrsz. feltehetően magántulajdonú útig (ami a 127 hrsz. belterületi utat vezet ki a megkerülő útra) majd a 056/4 és a 056/3 hrsz. magántulajdonú ingatlanokon haladva éri el a megkerülő utat, amelynek a

területét a 2+948 és a 2+989 sz. szelvények között keresztezi. E fölött a meder a 056/1 hrsz. ingatlanon, a topográfiai térképen vízmosásnak jelült területen folytatódik, a 3+148 sz. szelvényig, ahol a topográfiai térkép szerinti jelölésnek vége szakad.

A patak medre a halastó ingatlanán haladó szakaszát kivéve lágyszárú és fás növényzettel erősen benőtt, feliszapolódott.

A Hársas patak

A Hársas patak a Hármashegy patak 1+064 sz. szelvényébe torkollik, vízgyűjtő területe a torkolati szelvényénél 250,3 ha, vízjogi üzemeltetési engedélye nincs. A mederállapot nincs felmérve.

A felső szakasza időszakos vízfolyás, az év túlnyomó részében élő vízhozamot nem szállít.

A torkolattól, a 031 hrsz. mederben halad a 0+742 sz. szelvényig, ahol keresztezi a 035/1 hrsz. önkormányzati utat. Innét, a 044 hrsz. önkormányzati területen halad az 1+123 sz. szelvényig, ahonnan a 050 hrsz. vasúti területen az 1+344 sz. szelvényig alrészletként van jelölve. A vasúti terület fölött a meder a 051 hrsz. önkormányzati mederben halad, a 2+044 sz. szelvényig. Ettől a szelvénytől a meder a földnyilvántartási térképen nem szerepel, azonban a topográfiai térkép jelöli a 2+366 sz. szelvényig. Ezen a szakaszon a 060/1 és a 065 hrsz. ingatlanokat érinti.

AZ ELLENDI PATAK VÍZRENDSZERE

Az Ellendi patak a község déli része völgyének vízfolyása, Hásságy községnél torkollik a Vasas-Belvárdi vízfolyásba. A község területének déli részén van a balparti mellékágának, a Csokoládépusztai ároknak a kisebb vízgyűjtője.

Az Ellendi patak

A község közigazgatási területének határát a régi hatos útnál, a martonfai bekötőút (Csokoládé pusztai sertéstelep) és a Pécsvárad – Pécs vasútvonal és az út kereszteződése közt hagyja el. A kilépési szelvényénél (0+000 km sz.) a vízgyűjtő területe 316,5 ha, vízjogi üzemeltetési engedéllyel nem rendelkezik. A mederállapot nincs felmérve.

A patakmeder 0+187 km sz. balparti szelvényében található a Kecskésgödri árok torkolata, a meder területe a 0129/1 hrsz. ingatlan, amely nem az önkormányzat tulajdona.

A 0+422 km sz. szelvényben a 0127/3 hrsz. magánutat keresztezi, majd a keresztező műtárgy fölötti meder területe a 0129/2 hrsz. ingatlan, amely szintén nem önkormányzati tulajdon.

A 0+467 és a 0+506 km sz. szelvények között keresztezi egy áteresszel a Pécs – Pécsvárad felhagyott vasútvonalat.

A vasúti keresztezés fölötti meder területe a 0120 hrsz. önkormányzati tulajdonú ingatlan, egészen az 1+164 km sz. mederszelvényig.

A 1+164 km sz. mederszelvény felett a topográfiai térkép jelöli a medret, egészen az 1+502 km sz. szelvényig, az a 0116/6 hrsz. magántulajdonú ingatlanon van, de a földnyilvántartási térképen nem szerepel.

A felső szakasza időszakos vízfolyás, az év túlnyomó részében élő vízhozamot nem szállít.

Az Ellendi patak alsó szakasza a vasúti keresztezésig koros fákkal erősen benőtt és feliszapolódott. A vasút feletti szakaszokon a parti birtokosok a saját céljaiknak megfelelően végzik a partok ápolását, néhol a medret is tisztítják.

A Kecskésgödri árok:

Az Ellendi patak balparti mellékága, a torkolati szelvélynél a vízgyűjtő területe 146,4 ha, vízjogi üzemeltetési engedélye nincs. A mederállapot nincs felmérve.

A felső szakasza időszakos vízfolyás, az év túlnyomó részében élő vízhozamot nem szállít.

A torkolati 0+000 km sz. szelvény és a 0+382 – 0+443 km sz. mederszelvények közötti vasúti keresztezés közötti mederszakasz a magántulajdonú 0132 hrsz. ingatlan.

A vasúti átereszt fölötti mederszakasz a magántulajdonú 0125/8, 0125/7 hrsz. ingatlanokon helyezkedik el, de a földnyilvántartási térkép nem jelöli.

A 0+716 km sz. szelvélynél a meder eléri a község déli részén lévő zártkert határát, ahonnan a meder a 0+861 km sz. szelvényig a 2243, majd az 1+060 km sz. szelvényig 2243 hrsz., majd az 1+232 km sz. szelvényig, közben több kisebb ingatlant érintve a 2248/5 hrsz. magántulajdonú ingatlanokon helyezkedik el. Itt a földnyilvántartási térkép feltünteti, de nincs alrészletezve.

Az 1+232 km sz. szelvény fölötti meder az a 2248/4 hrsz. önkormányzati út és a 2248/5 hrsz. magántulajdonú ingatlan határán helyezkedik el az 1+471 km sz. szelvényig, a földnyilvántartási térkép nem jelöli.

Az 1+471 km sz. szelvénytől az 1+856 km sz. szelvényig a meder több zártkerti ingatlant keresztez, de a földnyilvántartási térképen nincs feltüntetve.

Az 1+856 km sz. szelvélynél a meder eléri a községi belterület határát, ahol a 649 hrsz. önkormányzati tulajdonú ingatlanon van az 1+944 km sz. szelvényig, majd a 644/1 hrsz. önkormányzati beépítetlen területen a 2+076 km sz. szelvényig. Az 1+944 km sz. szelvényben jobbra felől van a 104 fm hosszú Béke utcai mellékárok torkolata.

A meder 2+076 km sz. szelvénye és a 2+151 km sz. végszelvénye a 643 hrsz. önkormányzati ingatlanon fekszik.

Az árok medre a vasúti keresztezés alatti szakaszon lágyszárú növényzettel, néhol koros fákkal erősen benőtt, feliszapolódott. A vasút fölött a halastavak ingatlanán a használati céloknak megfelelően tartják karban. (A halastó vízjogi üzemeltetési engedélyéről nincs

információ.) A zártkerti szakaszon a parti birtokosok a saját céljaiknak megfelelő karbantartást végzik a partokon és néhol a mederben. A belterületi, 295 fm hosszú mederszakasz állapota miatt a közeli építmények és a telkek kerítéseinek állékonysága veszélyeztetett. A Béke utcai 104 fm hosszú mellékárok állapota szintén nem felel meg a kulturált belterületi követelményeknek. Ezen a két árokszakaszon a nagycsapadékok által okozott meder erózió gyakran okoz kisebb károkat.

A Csokoládépuszti árok:

A község délkeleti területének kisebb, időszakos vízfolyása, a közigazgatási határom lévő kilépési szelvénye a Pécs – Pécsvárad vasútvonal alatti áteresztől kifolyási szelvénye, 0+000 km. A kilépési szelvénytől a vízgyűjtő területe 229,6 ha.

Vízjogi üzemeltetési engedélye és felmérési anyaga nincs.

A vízfolyás időszakos, az év túlnyomó részében élő vízhozamot nem szállít.

A vasúti áteresztől 0+038 km sz. befolyási szelvénye fölötti mederszakasz a 0139 hrsz. önkormányzati árok ingatlan, a 0+589 km sz. mederszelvényig.

A 0+486 km sz. szelvényében található a jobbparti mellékágának torkolata, amely szintén időszakos vízfolyás.

A 0+589 km sz. szelvény fölötti mederszakasz zártkert ingatlanokat harántol, a földnyilvántartási térképen nem szerepel, de a topográfiai térkép az 1+395 km sz. szelvényig feltünteti.

A mellékág a 0+090 km sz. szelvényéig került a földnyilvántartási térképen ábrázolásra, mint a 0136 hrsz. ingatlan része, de nincs alrészletezve. A fölötté lévő mederszakasz a 0+516 km sz. szelvényig zártkerti ingatlanokat keresztez, csak a topográfiai térképen került ábrázolásra.

A VÖLGYSÉGI PATAK VÍZRENDSZERE

Az Öreg patak

Az Öreg patak Kisújbánya vízfolyása. Kisújbánya területén ered, a közigazgatási területről kilépő szelvénye 0+000 km. A kilépő szelvényhez tartozó vízgyűjtő terület 298,5 ha.

Vízjogi üzemeltetési engedélye nincs. Mederállapot felmérése nincs.

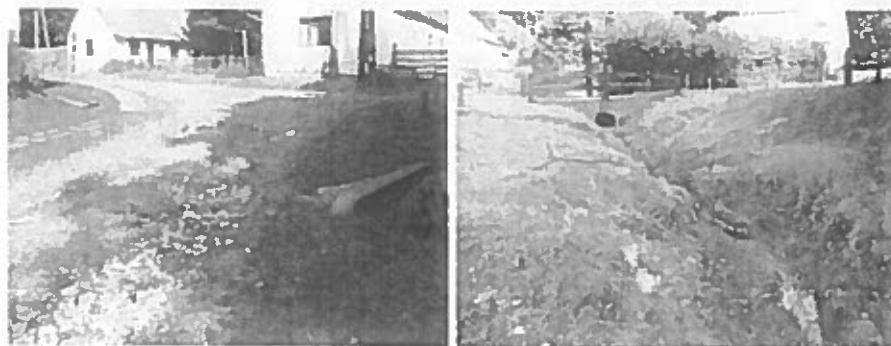
A közigazgatási területről való kilépő, 0+000 km sz. szelvény és a belterületi kilépő 0+636 km sz. szelvények között a meder területe a 0223 hrsz. árok ingatlan, nem tartozik az önkormányzathoz. Ez a mederszakasz már az összeszükkült völgy érintetlen vadpatakja.

A belterületi meder az 1+490 km sz. szelvényig a szűk, vízmosásos völgyfenéken a közúttal együtt helyezkedik el. A meder a völgyfenéken az alapkőzetre letalpalt, beágyazott, további mélyülésére nem kell számítani. A köves völgyfenéken az út burkolata általában kő, néhol aszfalt. Az esésviszonyok és a völgy-szelvény alakváltozása függvényében az út és a patakmeder többször partot vált, pár helyen kisebb szelvényű áteresszel, több helyen gázlóval. A völgyfenéken több forrás is ered.

A meder területe a 1667/2, 1667/1, hrsz. önkormányzati ingatlanok a 0+844 km sz. szelvényig. Innét az 1660 hrsz. önkormányzati út, majd a 0+924 km sz. szelvénytől az 1647 hrsz. önkormányzati árok az 1+339 km sz. szelvényig. Ettől feljebb az 1+490 km sz. szelvényig az 1676 hrsz. önkormányzati út jelölt alrészlete, majd az 1713/2 hrsz. önkormányzati közút, az 1698, 1697, hrsz. magántulajdonú ingatlanok, az 1693 hrsz. önkormányzati közút, 1691/3 és az 1705 hrsz. magántulajdonú ingatlanok jelölt alrészlete.

A meder 1+490 km sz. szelvénye fölötti szakaszára jellemző a minimális szelvénytérmet. Több völgyfenéki forrás által táplált állandó, de általában csekély vízhozama miatt állandó vízfolyásnak tekinthető.

A Völgységi patak

A Völgységi patak felső szakasz Zobák pusztától északra, a dél-észak főirányú fő patak völgyébe megtörik és kelet felé mintegy 2 km hosszan benyúlik Hosszúhetény külterületébe. A befogadó meder a fő völgyben, feltehetően, a már felszámolt Baranya Csatorna Menti Vízitársulat kezelésében volt. Miután a község közigazgatási határa a Magyaregregy felé vezető út keleti oldala, az út alatti híd és a befogadó meder már nem esik a község területére.

A közigazgatási határról kilépő szelvényhez 0+000 km tartozó vízgyűjtő terület 292,8 ha. A meder vízjogi üzemeltetési engedéllyel nem rendelkezik.

A meder területe az 1+027 km sz. szelvényig a 0267 hrsz. önkormányzati ingatlan, Völgységi patak megnevezéssel. A fölötté lévő mederszakaszt, valamint a Hármashegy északi oldalán eredő, a 0+869 km sz. balparti szelvényénél betorkolló mellékágat a topográfiai térkép ábrázolja, de a földnyilvántartásban nem szerepelnek. A patakmeder egész völgye erdő, a meder teljes hosszában ősfolyó vadpatakknak tekinthető.

A Hidasi völgyi patak

A Hidasi völgyi patak a közigazgatási terület északnyugati részén lévő erdős völgy vízfolyása, a Völgységi patak jobbparti mellékága.

A torkolati 0+000 km sz. szelvényéhez tartozó vízgyűjtő terület nagysága 621,2 ha. Vízjogi üzemeltetési engedélye nincs.

A meder a 0+000 és a 3+336 km sz. szelvényei közötti szakaszának területe a 0261 hrsz. ingatlan, nem az önkormányzat tulajdona. A felső mederszakasz a földnyilvántartásban nem szerepel, a topográfiai térkép jelöli. A Pusztabánya felől Magyaregregy felé vezető erdészeti út alatti keresztező műtárgy a 3+774 km sz. mederszelvényben van. A műtárgy fölött a völgy többfelé ágazik, melyek minden ága meredek oldalú szűk, vízmosás jellegű.

Mivel mindegyik ágban több forrás lejtőforrás fakad, ezek állandó vízfolyásoknak, ősállapotú vadpatakoknak tekinthetők.

A Sín gödör

A közigazgatási terület északnyugati szegletében a Sín gödör nevű völgy déli, észak felé lejtő oldala a község külterületére esik, de a völgyfenéken lévő vízelvezető meder már nem, így a Sín gödri patak leírásával nem foglalkozunk.

A Macskalik patak

A közigazgatási terület nyugati oldalán, Komló fölött , Zobák pusztától délre helyezkedik el a „Macskalik” nevű völgy, ahol a Kaszánya patak ered. A völgy legfelső szakaszának egy kis része esik Hosszúhetény területére. Ez a völgy a Kaszánya patak – Baranya csatorna – Kapos vízrendszerhez tartozik.

A Hosszúhetényi területre eső vízgyűjtőn még kialakult és feltérképezett meder nincs. A völgy teljes egészében erdővel borított.

A KORÁBBI VÍZKÁROK ISMERTETÉSE

A község területén a korábbi vízkárok eseményeiről dokumentációk nem készültek.

A VÍZKÁROK LEHETSÉGES ELŐFORDULÁSÁNAK ADOTTSÁGAI

A HOSSZÚHETÉNYI PATAK VÖLGYÉBEN

A patak belterület fölötti felső szakaszán:

A jelenlegi mederállapot:

A hosszúhetényi patak nagyvizei által okozott károk mértékében nagy szerepet játszik, hogy a községi belterület fölötti, felső szakasz medre gyakorlatilag ősállapotú vadpatak. A meglévő mederszelvény a kisvizeket és a mérsékelt intenzitású csapadékok által okozott lefolyás vízhozamát a partok között, a terepszintben, vagy az alatti vízszinttel levezetik. Ezt a vízhozamot, a belterületi mederszakasz a jelenlegi kiépítettségével kártétel nélkül le tudja vezetni. A nagycsapadékok által okozott lefolyó vízhozamok a felső szakaszon a mederből kilépve, a völgyfenéken szétterülve folynak le, ezáltal a völgyfenéki tározás, a terepen való

lefolyás sebességsökkentő hatása a belterületre belépő vízhozamot jelentősen mérsékli, ezáltal a belterület völgyfenéki ingatlanainak és a medret keresztező objektumainak a veszélyeztetettségét csökkenti.

Lehetséges vízkárok:

A Hosszúhetényi patak felső szakaszának völgyében lehetséges vízkárok a Püspökszentlászlóra vezető közlekedés, valamint a völgyfenéken elhelyezett közüzemi vezetékek veszélyeztetése.

A közüzemi vezetékek esetében az ivóvíz távvezeték, a hírközlési és villamos kábelek üzembiztonságára nézve a veszélyeztetés a vezetékek nagyvíz esetén való kimosása és elszakadása lehet, azonban ez a veszélyeztetés, ha előfordul, a vezetékek lefektetésének, nyomvonal megválasztásának a hibájául róható fel.

A közlekedés veszélyeztetését már komolyabban kell venni, ugyanis egy káresemény esetén a mentők és a katasztrófavédelem Püspökszentlászlóra való eljutása és a mentési tevékenység megkezdése szenvedhet késedelmet. Ilyen veszély helyzetet eredményezhet, ha a völgyfenéken szétterülő nagyvízhozam az útnak a völgy mélyebb részeit elborítja és a rohanó árvíz miatt a járművek biztonságos közlekedése az elborított útpályán veszélyessé válik. A másik veszélyforrás a kanyargó patakmedret keresztező út alatti átereszek elsodródása, ami a medren való átjutást lehetetlenné teszi mindaddig, amíg a nagyvíz levonulása után a műtárgyat provizóriummal, vagy véglegesen helyre nem állítják.

Felmerülhet a völgyfenék elöntése során keletkező mező és erdőgazdasági kár előfordulása. Ezzel kapcsolatban ki kell jelenteni, hogy jelenleg, intenzív mező- és erdőgazdasági művelésre a völgyfenéki területek nem alkalmasak. Az esetlegesen kaszáló rétként használt területen –ahol nincs bozót- lekaszált széna elsodródása elleni védekezés legcélszerűbb módja, ha a magasabb fekvésű területen és ott is a lehető legrövidebb ideig tárolják a bálázott, vagy hagyományos módszerrel gyűjtött szénát. Ugyanez vonatkozik a kitermelt faanyag tárolására is.

Ami viszont komolyan veendő kockázat, a széna, az egyéb lekaszált (akár gyomirtás miatt is) gaz, szálas anyag, vagy vágástéri ágfa, kivágott cserje stb. olyan helyen való tárolása, ahonnan egy hirtelen keletkezett nagyvíz azt elsodorhatja. Ez nem a Hosszúhetényi patak felső szakaszának völgyében jelent vízkár kockázatot, hanem a lejjebb fekvő belterületi mederszakaszon. Itt ugyanis a sok, legtöbb esetben szűk nyílású híd alatt az uszadék fennakadhat és a visszaduzzasztás miatt az árvíz a mederből kilépve jelentős elöntési és elsodrási kárt okozhat.

A mederszakasz távlati kezelési, fejlesztési javaslata:

A Hosszúhetényi patak felső szakaszának vízvezetési kapacitása nem növekedhet, sőt, a lehetséges módokon a nagyvízhozamok csökkentését kell, a belterület biztonságának fokozása érdekében szorgalmazni.

Semmilyen módon nem ajánlott a patakmederben való lefolyás meggyorsítása.

Mi vezethet a patakmeder vízvezetésének felgyorsításához?

A kanyargós meder kiegyenesítése és a mederszelvény adminisztratív célú megnövelése.

A dombvidéki vízrendezés közelmúltban alkalmazott hibás gyakorlata, hogy „szép” egyenes medret és adminisztratív előírások szerinti kapacitású mederszelvényt alakítottak ki a völgyekben. Ezzel a meder és egyben a lefolyás hosszát csökkentették, azonban a szintkülönbség megmaradt, így a meder esése jelentősen megnőtt a vízsebességgel együtt, így a lefolyási idő lényegesen lerövidült és a nagyvizek csúcsidei árvízhozama is nagyobb lett. A géppel kialakított mederszelvény fenék és rézsűfelületei csupasz földfelületek lettek, nemhogy a nagyvizek, de az állandó kisvízhozam is képes lett a medereróziót megindítani, ami aztán a kialakított mederszelvény tönkremeneteléhez vezetett.

A Hosszúhetényi patak 10+427 km sz. mederszelvény fölötti felső szakszán mindenképpen szükséges a patakmeder természetes, őszállapotú vadpatak jellegét, a lehetőség szerint a jelenlegi, helysínrajzi vonalvezetésén megtartani!

A közlekedés és a közművek biztonságát az esetleges veszélyeztetett szakaszokon, vagy csomópontokban lokálisan kell kezelni, a műtárgy legszűkebb környezetére, vagy a veszélyeztetett nyomvonal legrövidebb szakaszára leszűkített beavatkozásra kell korlátozni.

A mező- és erdőgazdálkodási munkák esetében mellőzni kell a völgyfenéken való (főleg a zivatarveszélyes időszakokban) hosszabb idejű tárolási (pl. a levágott széna szárítása) tevékenységet.

Biztonságfokozási célú beavatkozások:

A Hosszúhetényi patak alsóbb, belterületi szakaszán a vízkár veszélyeztetési biztonság növelése érdekében, különös tekintettel a növekvő csapadékintenzitás előfordulásának gyakoribbá válására és mértékének fokozódására, célszerűnek és szükségszerűnek látszik a felső szakaszon levonuló nagyvizek csúcs hozamának csökkentése. Ennek eszköze, a terep, azaz a völgy alaki adottságai alapján záportározók létesítése. Ezek a lefolyó nagyvizek egy hányadának betárolásával, visszatartásával és késleltetett továbbengedésével csökkentik lefolyás intenzitását, azaz megnövelik a lefolyási időt, ezáltal képesek nagymértékben csökkenteni a lefolyó nagyvizek csúcsidei vízhozamát.

A záportározók létrehozása széleskörű tervezési előkészítést kíván. A terület a Kelet-Mecsek Tájvédelmi Körzet része. Figyelembe kell venni, hogy a leendő gáthelyeken a völgyfenéki flóra a gát alapterülete alatt nyilvánvalóan megsemmisül. A tározó víztere lehet kisebb részben állandó vízborítású, de rendeltetésszerűen ritkán és rövid időre időszakos vízborítású. Nyilvánvalóan fel kell deríteni, hogy ez a völgyfenéki életközösségekre milyen és mennyire tűrhető hatást fog gyakorolni. Ugyanígy figyelembe kell venni, hogy a völgyfenék közelében lévő közüzemi vezetékek milyen akadályokat, esetleges nyomvonal áthelyezést, kiváltást tesznek szükségessé.

A község belterületén lehetséges vízkárok

A jelenlegi mederállapot.

A Hosszúhetényi patak vízfolyás iránya szerint a község belterületi határát a 10+427 km sz. mederszelvénynél éri el. A belterületi mederszakasz vízjogi üzemeltetési engedélyének okirata és a létesítési engedély műszaki mellékletét képező, a PLAN-DENT Mérnöki, Kereskedelmi és Egészségügyi Szolgáltató Kft. (7629 Pécs, Komját A. u. 24. Tervező: Gál János) által készített vízjogi létesítési engedélyezési tervdokumentáció, a 10+010 km sz. mederszelvénytől lefelé, a belterületről való kilépési szelvényig tartalmazza a patakmeder felmérési és tervanyagát.

Az engedélyezési tervben szereplő belterületi, 417 fm hosszú mederszakasz állapotának jellemzője, hogy a parti ingatlanok igénye szerinti állapotnak felel meg. Egységesen kialakított műszelvénye nincs. Mivel a völgy mélyvonalán helyezkedik el, a mederből kilépő nagyvizek esetlegesen, csak a hátsó kertekben okoznak kisebb mértékű károkat, amelyek idáig nem haladták meg a parti birtokosok tűrőképességét.

Itt meg kell jegyeznünk, hogy Hosszúhetény község kiépülése során a lakosság kihasználta a patak vízének kínálkozó hasznait, így a községben valamikor igen sok vízimalom működött, a község teljes hosszában volt kiépített malomárok. Ugyanakkor, nyilvánvalóan tisztában voltak a patak természetével, azzal is, hogy az néha kárt is okozhat. Ezért az ingatlanaiknak a műszaki védelmét célszerűen megoldották maguk. A műszaki védelem módját és mértékét pedig a korábban keletkezett károk szerint alakították ki.

Az engedélyezési terv a vonatkozó jogszabályok által előírt műszaki tartalommal ábrázolja a patakmeder, valamint az egyes műtárgyak méreteit és anyagát.

A mederbiztosítás burkolatai a hosszú évek tapasztalatai alapján épültek ki, azok karbantartása megfelelő így mederelfajulások nincsenek. Azokon a mederszakaszokon, ahol burkolatok nincsenek, a mederfenék a völgyfenéki köves görgetegre, vagy szálban álló kőzetre talpalt, így a további mélyülésre –berágódásra– nem kell számítani. A földmedrű szakaszok partjainak karbantartása sok helyen akadályokba ütközik, ugyanis néhol az épületeket annyira közel építették meg, hogy a rézsűk karbantartási munkáit csak a mederben állva, kézi erővel lehet elvégezni. Ezeken a helyeken a parti ingatlanok tulajdonosai gyakran barkácsolt megoldásokkal végezték el a partok biztosítását.

A medret keresztező és megközelítő közművezetékek feltárása az engedélyezési terv készítése során megtörtént. Elképzelhető, hogy a feltárás és nyilvántartásba vétel objektív okok miatt nem lehetett teljes, ezért a jövőben előkerülő adatok szerint azt folyamatosan kell karbantartani.

Az egyes vezetékek helyének nyilvántartása és a helyszínen való megjelölése a biztonságos közműellátottság és kármegelőzés szempontjából fontos jövőbeni feladat.

A medret áthidaló, a keresztirányú közlekedést biztosító műtárgyakat az engedélyezési terv tartalmazza. Ezek között vannak vízátbocsátás szempontjából elégséges hídszelvényvel kiépített műtárgyak, főleg a belterületi utcák hídjai, de szép számmal találhatók elégtelen nyílású átereszek, régi boltozott hidak. Az utóbbiak ugyan nem felelnek meg a mai előírásoknak, de szerkezetük és alapozásuk már évtizedek óta állja a nagyvizek okozta

igénybevételt. Az előttük és utánuk kiépített mederbiztosításokkal együtt, az eddigi tapasztalatok alapján még sokáig állékonyak lesznek, a visszaduzzasztásuk mértéke nem jelent közvetlen veszélyt a környező ingatlanokra. Így, mivel valamennyinek az átépítésére egyébként sincs pénz, megszüntetésükre az átközlekedés szükségessége miatt nincs lehetőség, az általuk jelentett fokozott kockázat miatt az esetleges károk elhárítására kell felkészülni.

A belterület általános, potenciális vízkár helyzete

A község területére általánosságban jellemző a terep erős lejtése és a terület morfológiai szabdaltsága. Ez meghatározza a heves felszíni lefolyási viszonyokat. A másik körülmény, a magasabb területeken beszivárgó vizeknek a völgyfenéken, vagy a völgytalpak közeli, alacsonyabb fekvésű területeken a felszínre lépése. Ez lehet források megjelenése és nagyobb felületű, magas talajvízállás, vagy vízfelfakadás formájában, időszakosan, vagy folyamatosan, természetesen az egyes időszakokon belül lehullott és beszivárgott csapadék mennyiségének függvényében.

A felszín alatti vizek lehetséges kárai:

Mindenképpen figyelemmel kell kísérni a források és a nagyfelületű vízfeláramlások megjelenését. Sajnos előfordul, hogy az egyes épületek megépítése alkalmával a pincetömbök kiemelésekor nyoma sem volt talajvíznek, így a szigetelést csak talajnedvesség elleni védelemnek megfelelően készítették el, később azonban –víznyomás elleni szigetelés hiányában– vízbeszivárgás jelent meg a terepszint alatti helységeekben. Ez a jelenség különösen a régi strand és a sportpálya alatti területen tapasztalható.

A felszíni lefolyás tapasztalt kárai:

Hosszúhetény község belterületén, a csapadékvíz felszínen lefolyó hányada annak függvényében okoz kárveszélyt, hogy a felületi lefolyás mennyi hordalékot tud elragadni a terepfelszínről, milyen lefolyási hosszon tud a terep alakja miatt koncentrálni és a szállított hordalékot hol rakja le.

A károk lehetnek a lefolyó víz energiája miatt keletkező eróziós –elmosási, sodrási– károk, valamint a lerakott hordalék által okozott károk. Az eróziós károk vagy véglegesek, pl. a terepfelszínről a termőréteg elhordása, vagy vízmosásképződés, amit a víz igen nagy távolságra képes elsodorni. Az épületeket és a közlekedési létesítményeket, műtárgyakat veszélyeztető kimosódásokat helyre kell állítani.

Sajátos hosszúhetényi gond a régi malomárkok megszüntetése. A malmok tápcsatornája a patakmederből kivett vizet kisebb mederlejtéssel a völgyoldalban vezetve biztosította a malmok zúgóiban a szintkülönbséget a völgyfenéki patakmeder és a malomárok szintje között. Így volt lehetséges a malomárokban szállított vízmennyiség helyzeti energiájának felhasználása a malmok meghajtására. Ugyanakkor a malomárkok ellátták az övárkok funkcióját, azaz a völgyoldalak felületének felszíni lefolyását felfogták, így ezt a lefolyó

vízmennyiséget a medrükben elvezették a befogadó völgyfenéki patakmederbe. Miután a malmok megszűntek, a malomárkok is megszüntetésre kerültek. Ettől kezdve, a völgyoldalak felszíni lefolyását a terep és az utcák lejtése határozta meg, a víz a lejtésnek megfelelően folyik arra, amerre utat talál magának. A károk elhárítására esetenként különböző kényszermegoldások kiépítése történt.

A község belterület alatti mederszakaszán lehetséges vízkárok

A Hosszúhetényi patak a belterületet a 6+746 km sz. szelvénynél elhagyva 75 méterrel lejjebb éri el a pár éve megépült megkerülő utat. Az út alatti nagyméretű hullámlemez átereszt mind a be- és kifolyási szelvénynél elő és utómeder biztosításokkal épült ki, így a műtárgy, ill. az út veszélyeztetésétől nem kell tartani.

A megkerülő úttól lejjebb, 109 méterrel található a szennyvíztisztító telep hídja. A műtárgy régi, az eddigi nagyvizek nem károsították.

A híd alatti mederszakasz mintegy 400 m hosszan közvetlenül a 016/14 hrsz. földúttal határos. A meder mély, az esetleges mederkárosító nagyvizek hatására előfordulhat, hogy a víz az utat túlságosan megközelíti, alámossa és ezáltal a rajta lévő forgalmat veszélyezteti, ezért a nagyvizek utáni felügyeletére, felülvizsgálatára gondot kell fordítani.

Az 5+744 km sz. szelvényben lévő híd tönkrement, felszerkezete beszakadt és a hídnyílás részlegesen elzáródott. A híd fölött a meder 200-300 m hosszan feliszapolódott. A híd fölötti szelvényben a meder mélysége a 0,5 métert sem éri el, így a környezetében lévő völgyfenék talaja felázott. Mivel a völgyfenéknek ezen a szakaszán csak egy vadászles fenntartásával kapcsolatos közlekedés nyomait látni, így a völgyfenéki út kátyúsodása nem súlyos, de számítani kell arra, hogy rövidesen, a hídroncs eltávolítása nélkül a völgynek ezen a szakaszán mindenféle eszközzel lehetetlenné válik a közlekedés. A völgy híd alatti alsó része Hird felől, a vasúti aluljárón keresztül, a régi út megszűnése miatt már nem lehetséges, a keleti völgyoldalban a topográfiai térképen jelölt út meglehetősen meredek, már nem szerepel a földnyilvántartásban.

AZ ELLENDI PATAK ÉS MELLÉKÁGAI VÖLGYEIBEN

Az Ellendi patak

Az Ellendi patak a község belterületétől délre, a Hird felől vezető közúttól keletre lévő zártkerti és mezőgazdasági ingatlanok területén ered. A földnyilvántartási térképen a felső 440 m hosszú szakaszán a topográfiai térkép igen, de a földnyilvántartás a medret nem is jelöli. A vízgyűjtő terület ezen a szakaszon meglehetősen kis kiterjedésű, a parti birtokosok részéről vízkárookra vonatkozó jelzések az önkormányzat felé nem történtek.

Az önkormányzati tulajdonban lévő mederszakaszok környezetében lévő mezőgazdasági ingatlanokat nem művelik, a valamikori kaszálók elbokrosodtak, befásodtak.

Vízkárok szempontjából a Pécs – Bátaszéki felhagyott vasútvonal és a régi 6. sz. fkl. út alatti hidak érdemelnek figyelmet. A vasútvonalon forgalom már nincs, de a vonal még az eredeti kiépítettségének megfelelően létezik, ezért a vonal alatti mőtárgy vízvezető szelvényének átjárhatóságára ügyelni kell. Ez pontosabban azt jelenti, hogy a mőtárgy alatti mederszakasz esetleges feliszapolódása nem érheti el azt a magasságot, ami az átfolyási szelvény elzáródását eredményezné, valamint a felettes mederszakaszból érkező hordalék az átfolyási szelvényt ne tudja eltorlaszolni. A régi 6. sz. fkl. út alatti híd esetében a híd kifolyási szelvénye már nem Hosszúhetényi terület, ennél a mőtárgynál csak a nagyvizek által szállított uszadék mennyisége okozhat esetlegesen átfolyási szelvény elzáródást. Mindkét mőtárgy esetében meg kell jegyezni, hogy azok a közlekedési pálya üzemeltetőjének kezelésében lévő állami tulajdont képeznek, így a mőtárgyak védelme elsősorban a közút, ill. a vasút üzemeltetőjének a hatásköre.

A Kecskésgödri árok

A Kecskésgödri árok felső szakasza a községi belterület déli részén, a Béke és a Szent Borbála utcák közötti völgyben rendezetlen és a meredek oldalú völgyben eróziós károkat okoz, ami a környező ingatlanokat az erózió továbbfejlődése esetén veszélyezteti.

A Csokoládé pusztai árok

Az árok és mellékágának felső szakasza a zártkerti ingatlanok között, részben azokat keresztezve kialakult természetes meder, amit a parti birtokosok az általuk szükségesnek tartott mértékben karbantartanak. Idáig ezekről a mederszakaszokról vízkárra vonatkozó jelzések az önkormányzat felé nem merültek fel, így, amíg a zártkerti terület beépítettsége és a közlekedési vonalak kiépítettsége a mai szinten marad, vízkárok előfordulására nem kell számítani. A vízgyűjtő beépítettségének változása azonban megnövelheti a csapadék lefolyási hányadát, ami szükségessé teheti a meder megfelelő vízvezetésre való kiépítését.

A meder a vasút alatti mőtárgyon keresztül távozik a hosszúhetényi területről. A mőtárgy védelmére az Ellendi pataknál leírtak vonatkoznak.

A VÖLGYSÉGI PATAK VÍZRENDSZER

Az Öreg patak

Az öreg patak felső folyása Kisújbánya belterületét érinti. Mivel a völgy igen szűk és meredek esésű, a beépítettség szorosan a völgy mélyvonalának két oldalát foglalja el, a mélyvonalon viszont mind a pataknak, mind a község főutcájának el kell férnie, ezért ez az adottság sajátos, hegyifalu jellegével a jelenlegi formájában rendezetlen képet mutat. Vízkár veszélyességi szempontból a fő gond, hogy a szűk völgyben az út és a patak nyomvonala többször keresztezi egymást. A patak fenékvonala a völgyfenéken néhol a sziklás szálkőzetre

letalpalt, ezek között a fix küszöbök között azonban a völgyfenéki görgetegre a nagyvizek néha el-elmoszák, így az egyes ingatlanok bejáratánál lévő átereszeket többször újra kell építeni.

Kisújbánya egész belterülete és az Öreg patak egész vízgyűjtő területe a Keleti Mecsek Tájvédelmi Körzet része és NATURA 2000-es terület. Kisújbánya lakói már nagyobb részt betelepült idős emberek, akik a természetvédelem elkötelezett hívei. Az önkormányzatnak több szempontból is fontos feladata patak nagyvizei által okozott problémák megoldása. A jelentős turisztikai értékkel bíró település képének rendezése miatt a patak és az út kiépítése mindenképp szükséges. Az belterületi út kiépítése a közlekedés biztosítása érdekében alapvető követelmény, hogy az esetleges káreseményeknél a katasztrófavédelem és a mentőszolgálat járművei a kárhelyeket minél zavartalanabban megközelíthessék, azon kívül a település képe rendezett, kulturált és a természeti környezethez illő legyen.

A Völgységi patak

A völgységi patak és mellékága a keleti Mecsek erdőterületén helyezkedik el. A természetes meder állandósult, a völgy alacsony fekvésű területének erdőállományában a nagyvizek kárt nem okoznak. Az erdei munkák megfelelő szervezése lehetővé teszi a nagycsapadékok árvizeinek kártétel nélküli levonulását. A Völgységi patakkal kapcsolatban Hosszúhetény önkormányzatának aktuális vízkár elhárítási feladata nincs.

A Hidasi völgyi patak

A Hidasi völgyi patak a Völgységi patakhoz hasonlóan teljes hosszában erdőterületen helyezkedik el. Mind az erdő, mind az erdei út, amit a patak keresztez az erdőgazdaság kezelésében levő állami tulajdon, így Hosszúhetény önkormányzatának aktuális vízkár elhárítási feladata, a Hidasi völgy patakjával kapcsolatban nincs.

A Sín gödör

A Sín gödör nevű völgyben lévő patak medre már nem Hosszúhetény közigazgatási területén helyezkedik el. A völgyfenék egész területe erdőművelésű, mind a völgyfenék, mind a hegyszőlő állami erdő, az erdőgazdaság kezelésébe tartozik. Hosszúhetény önkormányzatának aktuális vízkár elhárítási feladata, a Sín gödör völgyének patakjával kapcsolatban nincs.

VÍZKÁROK MEGELŐZÉSE, CSÖKKENTÉSE, MEGSZÜNTETÉSE

A fejezetben külön tárgyaljuk az egyes vízfolyás-, ill. völgyfenéki szakaszokon, vagy területrészekre előforduló vízkárveszélyekkel kapcsolatos, lehetőségek, feladatok és megoldások problémáját.

A HOSSZÚHETÉNYI PATAK FELSŐ VÖLGYSZAKASZÁN

Záportározó építési lehetőségek

Mint korábban leírtuk, Hosszúhetény belterület vízkár elleni védelmének igen hatékony eszköze a patak felső folyásán a nagycsapadékok okozta felszíni lefolyás csúcsidei vízhozamainak csökkentése. Ezt a belterületre érkező víztömeg részleges visszatartásával, azaz, a lefolyás késleltetésével lehet legcélszerűbben elérni, amelynek eszköze az ún. záportározók építése.

A záportározók működésének elve, hogy a gátba építet műtárgy szűkített átfolyási szelvénye csak egy bizonyos vízhozamot enged át. A nagyvízhozamnak az a hányada, amely a szűkített átfolyási szelvény kapacitásán felüli, visszatartásra kerül a gát feletti tározótérben. Ez a vízmennyiség később, a csapadékintenzitás csökkenésével, amikor már csökken a tározó gátszelvényéhez érkező, hozzáfolyó vízhozam, késleltetve érkezik az alsóbb mederszakaszra, azaz a község belterületére.

A községi belterület fölötti völgyek morfológiáját vizsgálva, három helyen látjuk a lehetőséget záportározó létesítésére. Mindhárom tározó környezete a Keleti Mecsek Tájvédelmi Körzet része, ezért a jelen vízkárelhárítási terv jóváhagyása előtt, a záportározók megvalósítási lehetőségét egyeztetni kell a természetvédelmi hatósággal és a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósággal.

Püspökszentlászlói záportározó:

Gátszelvény a Hosszúhetényi patak 12+050 km sz. szelvényében

A hozzá tartozó vízgyűjtő terület 218 ha

A maximális árvízszint 340,0 mBf.

Tó felülete a maximális árvízszinten 8.615 m²

A hozzá tartozó tározó térfogat 22.056 m³

Gát hossza: 50 m

Duzzasztott vízoszlop max.: 7,5 m

A tározó helye Püspökszentlászló belterület nyugati vége alatti völgy.

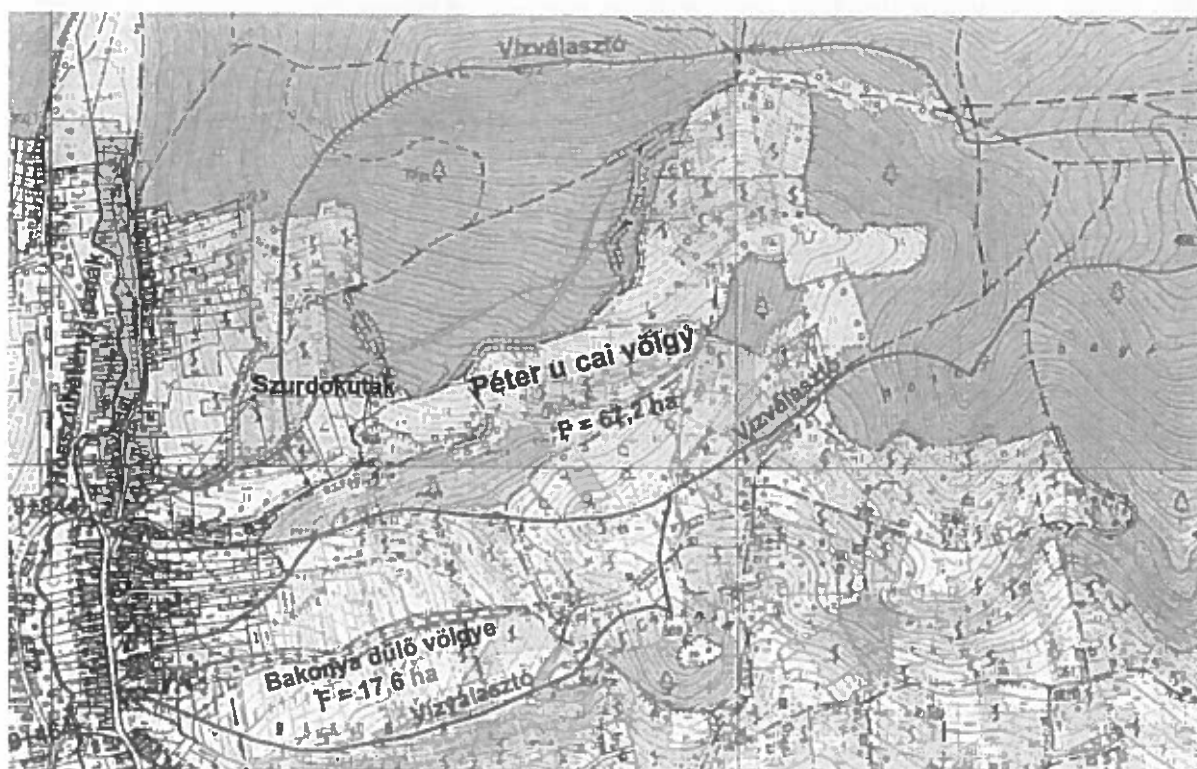
A szűk, szurdokszerűen meredek oldalú, eróziós völgyben rövid völgyzáró gát építésével megvalósítható a tározó. Mivel a völgyben műszaki tervezési céllal geodéziai felmérés még nem készült, a topográfiai térkép szintvonalai alapján mértük ki a tározó geometriai jellemzőit. A szűk völgyben a viszonylag magas duzzasztás miatt nagy tömegű gátat kell építeni, ami a rövid gáthossz miatt nem okoz túlzottan nagy tömegű földmunkát. A gát felvízi oldalának a szigetelésével a gáttest térfogata, azaz a szükséges földtömeg tovább csökkenthető.

A gát és a tó területén közmű vezetékek valószínűleg nincsenek, a völgyben közlekedési problémára nem kell számítani.

földanyag felhasználható a földgát gáttestének a megépítéséhez. A többi közművezeték esetében a gáttest alatti területről minden vezetéket át kell helyezni, azonban a tó területén figyelembe kell venni, hogy a vízborítás csak ritkán, a nagycsapadékok előfordulása idején várható és akkor is csak rövid ideig. A közműtulajdonosok álláspontjától függ, hogy ragaszkodnak-e a legmagasabb vízfelület teljes hosszában való nyomvonal áthelyezéshez, vagy tűrhető-e számukra az időszakos vízborítás.

HOSSZÚHETÉNY BELTERÜLETÉN

A Bakonya dűlő és a Péter utca völgyei, az 1047 hrsz. vízmosásos gödörút

A Bakonya dűlő völgye

A faluközponttól északra, azzal határos vízgyűjtővel rendelkezik. A Kossuth Lajos utcából kelet felé nyíló szűk, vízmosásos völgy, ami a felszíni víz lefolyását a Hosszúhetényi patak 9+844 km sz. szelvényébe vezeti. A vízgyűjtő területének kiterjedése 17,6 ha. A vízgyűjtő területre jellemző a zártkerti művelés, az átlagos tereplejtés 10 % fölötti.

A völgy mélyvonalán képződött 3424/2 hrsz. önkormányzati tulajdonú vízmosást korábban a község lakossága inert, építési törmelékkel töltötte fel, amit az önkormányzat földdel lefedett. Így alakult ki, hogy a völgy mélyvonalának két oldalán van a közlekedési vonal, középen pedig, a feltöltött sávot bozótos növényzet nőtte be. Ez így, a csapadékból eredő felszíni

lefolyás hevedségének csillapítása szempontjából ideálisnak mondható, mivel a törmelékekkel feltöltött vízmosás, a völgy mélyvonalán levonuló felszíni lefolyásnak szinte az egész vízhozamát elnyeli, ami aztán lényegesen hosszabb idő alatt, kisebb térfogatárammal jelenik meg a völgy torkolatánál, azaz a Hosszúhetényi patak 9+464 és 9+470 km sz. szelvényei közötti szakaszon.

A völgy torkolatánál nincs kiképzett vízvezető meder, mint ahogy a völgy mélyvonalán sehol sem. A völgytorkolatot terhelő vízhozam kiszámításánál így csak becsült adatot tudunk megadni, ami a 17,6 ha területű, közepesen hosszán elnyúló vízgyűjtő terület, 10-11%-os mélyvonalai lejtéséből és a 846 m lefolyási hosszából adódik. Az 1%-os előfordulása nagycsapadék intenzitása az erősen késleltetett, 21 min-re tehető összegyűlekezési idő alatt 390 l/s/ha. A lefolyási hányadot a terep fedettségét és a völgyfenék törmelékes feltöltését figyelembe véve 0,03 minimális értéknek véve a völgytorkolatot terhelő 100 éves előfordulási valószínűségű vízhozam 206 l/s.

A vízmosás torkolata alatt a völgy mélyvonalán nincs megfelelően kiképzett vízvezető meder, ami a befogadó Hosszúhetényi patak medréig elvezetné a vízmosásból kilépő, időszakos vízhozamot. A 974/2 hrsz. völgytorkolati úton, a 927 hrsz. Kossuth Lajos utcában és a 946 hrsz. utcában, amelyek önkormányzati tulajdonúak, ki kell alakítani a víz levezetésére alkalmas medret, vagy zárt csatornát. A feladat részletes tervezést kíván és vízjogi létesítési engedélyre kötelezett vízimunkának minősül.

A Péter utcai völgy

A Péter utca a Kossuth Lajos utca, a Petőfi utca és a Hegyalja utca találkozási csomópontjából keletre nyíló völgy utcája. A völgy rövid, torkolati szakaszán még a mélyvonalon húzódik, majd meredeken felkap a déli oldali völgyoldalra. Innét keletre a völgy mélyvonalának területe magántulajdonú ingatlanokon fekszik. A 182 hrsz. földút önkormányzati tulajdon, amely a déli völgyoldalról átvált az északi oldalra.

A völgy mélyvonala a zártkerti területen végig, mintegy 1250 m hosszán vízmosás. A torkolati szakaszon az 1043 és 1040 hrsz. ingatlanokon kezdetleges csorgák láthatóak, majd, miután a csorga kiér az 1015 hrsz. önkormányzati Péter utcára, a 927 hrsz Kossuth Lajos utca, majd az 1032/2 hrsz. Petőfi utcák területén át vezet a Hosszúhetényi patak 9+844 km sz. balparti szelvényéhez.

A vízkárveszély két módon jelentkezik. Egyrészt a nagycsapadékok felszíni lefolyási hányadából eredő vízhozam átfolyik a völgyfenéki ingatlanokon, ahol nincs megfelelő vízzárlásra kiképzett meder. Majd a Péter, Kossuth Lajos és a Petőfi utcákon kilép a kezdetlegesen kis szelvényű csorgából és szétterülve az útburkolatokon, egyben a környező épületeket is veszélyezteti. Másrészt a nagyvíz, a vízmosásos völgyfenék tovább mélyítésével nagy mennyiségű hordalékot szállít a völgy torkolatában lévő ingatlanokra és a belterületi utcák burkolatára.

A Péter utcai völgy vízgyűjtő területe 67,2 ha területű. A terület túlnyomó része erdősült zártkert, kis mértékben művelt zártkert. A leghosszabb lefolyási vonal 418 m erdős terepen, majd 1300 m vízmosásos völgyfenéken. A leghosszabb lefolyási úton becsült összegyülekezési időtartam 36 min. A 100 éves előfordulási valószínűségű csapadékintenzitás az összegyülekezési időnek megfelelően 270 l/s/ha. A lefolyási hányadot, a vízgyűjtő talajának és fedettségének ismeretében a minimális 0,03 értékben felvéve, a völgytorkolati 1%-os valószínűségű nagyvízhozam 547 l/s.

A vízkárelhárítás feladatául mind a völgyfenéki hordalék megfogását, azaz a vízmosás megkötést és a belterületen a megfelelő előfordulási valószínűségű nagyvízhozamra való meder, ill. csapadécsatorna megépítését célszerű megjelölni.

A vízmosáskötési munkák esetében nem kerülhető el a magántulajdonú völgyfenéki ingatlanok igénybevétele, ebből adódóan a befogadóig való továbbvezető meder kiképzése is vízjogi létesítési engedélyre kötelezett vízimunkának minősül.

Az 1047 hrsz. vízmosásos szurdokút

Vízkáros problémát jelent a Péter utcától északra a Hegyalja utca keleti oldalából nyíló, a zártkertektől a belterület felé meredeken lejtő 1047 hrsz. utcán lefolyó hordalékos víz. A 158 m hosszú belterületi földút, majd a 3501/2 hrsz. zártkerti földút kétfelé ágazó 170 és 105 m hosszú ágai egyaránt folyamatosan mélyülő szurdokutak. A földutak, mint lefolyási nyomvonalak fölötti vízgyűjtő terület minimális nagyságú, azonban a 12-15%-os lejtésű földutak felületét a legkisebb vízhozam is képes megbontani és jelentős árkos eróziót okozva a Hegyalja utcára hordalékot szállítani. Ennek megakadályozása csak a szurdokutak járófelületének vápás kialakítású burkolattal való ellátásával lehetséges. A keresztirányban, mindkét oldalról közére lejtő vápás útszelvényen a víz nem tud hordalékot magával ragadni, az alsó befogadó útszakaszra jutva a megfelelő befogadóba (a Hosszúhetényi patakba) való elvezetését pedig együtt lehet kezelni a Péter utcai vízelvezetés problémájának megoldásával.

A faluközpont, a Verseny és a Zrínyi utca környéke

A község belterületének Faluközpontja fejlesztés alatti állapotban van. A szabályozási terv szerinti területhasználat és az ingatlanok kialakításának egyik feltétele a terület központi fekvésének és a községet reprezentáló funkciójának megfelelő kialakítású vízelvezető hálózattal való vízrendezése. A vízkárelhárítási, vízrendezési beavatkozással a felső vízgyűjtő területről érkező, felszínen lefolyó csapadékvíz elvezetését és Verseny utca, valamint a 878 hrsz. árok közötti vízenyős terület lecsapolását kell megoldani.

A faluközpont területe a Zengő délnyugati, Csókakő nevű, 368 m magas előhegye délnyugati lejtőjének lábánál helyezkedik el. A teljes vízgyűjtő terület 30,1 ha.

A faluközponttól keleti irányba, a Pécsváradra vezető 1202 hrsz. földútnak a Verseny utcától keletre eső 260 m hosszú szakaszát, a fölötté lévő, a Csókakő déli oldalán lehatárolt 7,9 ha vízgyűjtő terület felszíni lefolyása terheli. (Azért csak ennyi, mert az út további. keleti szakaszára a hegy felől érkező felszíni lefolyás részben, lejtő irányába átfolyik az úton a déli irányban lévő vízmosás felé, részben pedig, az iskola keleti oldali kerítése mellett kiépítendő déli irányú vízelvezető nyomvonalon kerül elvezetésre.)

A vízgyűjtőről érkező vizek más irányú elvezetése nem lehetséges, mert az út a hegyoldaltól érkező 3346/2 hrsz. önkormányzati út becsatlakozásától szurdokút szerűen lelemlyül. Az úton vízelvezető árok nincs, a víz egész a Verseny utcáig szétterülve kanyarog. A verseny utcát elérve az észak felé lejtő utca keleti árkában folyik tovább a sportpálya, ill. a faluközpont felé. A Verseny utca keleti árka övások szerűen működik és gyűjti az északkeletről, a Csókakő lejtőjéről érkező felszíni lefolyást. Az övások teljes vízgyűjtő területe 24,5 ha.

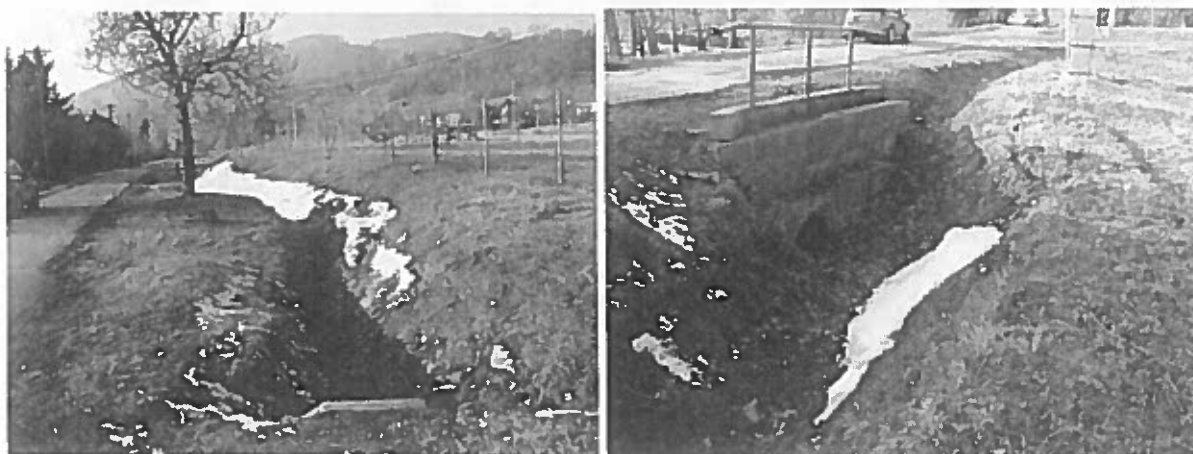
A Verseny utca keleti oldali árkából a víz az utca útteste alatt két helyen, két átereszen jut át, tovább a lejtő irányába, a Faluközpont, ill. a befogadó felé vezető mederbe. Az első áteresz, nevezzük oldalárapasztónak, a 2. és 2/c. sz. (868/1 és 860 hrsz.) házak között, a Verseny és a Zrínyi utcák közötti köz északi oldalán lévő árokba vezeti a Verseny utcai árok vízhozamának egy részét, ahonnan az a Zrínyi utcai árokban a 878. hrsz. utcai árokba, majd a Hosszúhetényi patakba jut. A második áteresz az 1. sz. ház (873 hrsz.) északi oldalán, a régi strandnál vezeti át a vizet a völgy mélyebb része felé, a 878. hrsz. árokba, ami a völgyfenéki befogadóba, a Hosszúhetényi patakba vezet és balpartról befogadja az előbb leírt Zrínyi utcai árok vizét.

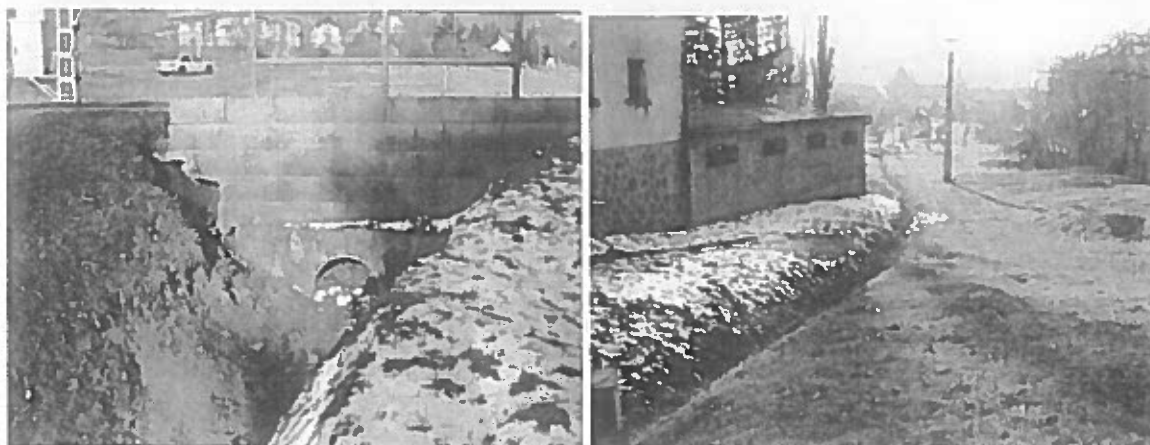
A vízelvezető árokhálózat a lefolyási események spontán tapasztalatai alapján épült ki és a helyi igényeknek megfelelően szakaszosan kiegészítve alakult a mai formájára, ami meglehetősen rendezetlen, vízvezetés tekintetében több szakszán elégtelen kapacitású. Az átereszek kiképzése szakszerűtlen és esztétikailag sem megfelelő. A lefolyó víz a nagycsapadékok idején rendszeresen kimosásokat okoz mind az útpályákon, mind az átereszeknél. A Verseny utca nyugati oldalán lévő mélyebb terület vizenyős, a korábbi szabályozási terv szerinti célnak, a családi házas beépítésnek nem felel meg. A korábban megépült 1. sz. ház alagsora nedvesedik, vízbeszivárgások is előfordulnak.

A faluközponti területhasználat funkcionális és esztétikai igényeinek megfelelő kialakítás érdekében a vízelvezető hálózat kiépítését az alábbiak szerint kell végrehajtani.

Az 1202 hrsz. út északi oldalán a hegyoldalról érkező felszíni lefolyást összegyűjtő medret kell kiépíteni, ami a Verseny utca kelti árkában folytatódik az 1 sz. (873 hrsz.) ingatlan északi oldalán lévő befogadó átereszig. A meder egyes szakaszainak vízelvezető kapacitását a terhelő vízgyűjtőterület alakulásának megfelelő vízhozamra kell méretezni. A 2. és 2/c. számú (868/1 és 860 hrsz.) házak közötti oldalárapasztó átereszt célszerű elbontani és ezt a vízelvezetési irányt megszüntetni, mivel a Zrínyi utcában a sűrű beépítés és a szűkös hely miatt nem célszerű ekkora vízhozamot bejuttatni akkor, amikor a Verseny utca keleti oldalán bőven van hely a víz továbbvezetésére, a megfelelő vízelvezető képességű meder kiképzésére. A Verseny utca 1 sz. (873 hrsz.) ingatlan északi oldalán lévő befogadó átereszt mind szerkezeti kialakítása, mind a vízelvezető képessége szempontjából felülvizsgálatra szorul, ha szükséges át kell építeni.

Az áteresz kifolyási oldalán, a továbbvezető árok és a befogadója, a 878 hrsz. árok, valamint a szabályozási terv szerint kialakítandó területre nézve mind a vízvezetés megoldása, mind a területrendezés szempontjából részletes tervet kell készíteni, amelyben a terület tervezett funkcionális igényeinek megfelelően kell a vízvezetést megoldani. Különös tekintettel kell felülvizsgálni a 878 hrsz. árok alsó szakaszának kialakítását, ahol az, a 4 méternél alig szélesebb közterületen helyezkedik el, ahol a közlekedési igényt is ki kell szolgálni. Az alsó 30 méteres szakasz már zárt szelvény, amelynek vízvezető képességét, teherbírását és a 851 hrsz. tér sarkánál lévő víznyelő csatornaszem kialakítását is felül kell vizsgálni.

A Verseny utca és az iskola környéke

A verseny utcai vízgyűjtő a belterület keleti oldalán emelkedő 459 m magas Potor hegy déli és a 368 m magas Csókakő keleti lejtője. A terület északi része zártkert, a hegycsúcs közelében található erdő. A zártkerteket déli oldalról a 0172/2 hrsz. Pécsvárad irányába vezető földút határolja. A földúttól délre szántó és egy mezőgazdasági telephely található. A délnyugati részen, a községi belterületen az iskola és a Verseny utcai lakóházak helyezkednek el.

A vízrajzi helyzetet meghatározza a 0172/2 hrsz. földút, ami a zártkertek lejtőjének lábánál övárók szerűen gyűjti össze a terepen és a lejtő irányú dűlőkön lefolyó csapadékvizet és azt, mivel nyugat felé lejt, rávezeti a belterületre.

A faluközpont vízkárveszély helyzeténél már tárgyaltuk, hogy a belterületi határ közelében az úton folyó vizet át kell irányítani a Verseny utca déli szakasza felé, hogy a faluközpont vízvezető hálózatát ne terhelje. A Verseny utca déli szakaszán nagyobb vízvezető szelvényű árokhálózat van, ami a faluközponti vízgyűjtőnél lényegesen nagyobb vízgyűjtő terület lefolyását képes fogadni és a Hosszúhetényi patakba levezetni. A belterületi vízlevezető nyomvonalakon ezelőtt, a lefolyási tapasztalatok alapján kerültek az árkok és az átereszek kialakításra, azonban a külterületi részen, a 0172/2 hrsz. földúton a vízvezető árok nincs kiépítve. Ez főleg a belterületi határnál okoz problémát, ahol a víz déli irányba való kiterelésére nincs meder kiképezve és a felszíni lefolyás gyakran ráfolyik a faluközpontra.

A vízkárok megelőzése és elhárítása érdekében elsősorban a 0172/2 hrsz. önkormányzati földút déli oldalán kell kiépíteni az övárkot. Az övárkot terhelő vízgyűjtő terület kiterjedése 49,6 ha. A belterületi határ előtt az övárkot úgy kell kiépíteni, hogy a teljes vízhozam az iskola keleti oldalán, a 837/3 hrsz. (az önkormányzati vagyonkataszterben nem

szerepel) ingatlan keleti szélén már meglévő árokba jusson. Ehhez valószínűleg igénybe kell venni –kisajátítással- a 0162/1 és 0162/2 hrsz. szántó ingatlanokat, az északi szegélyükön.

Az iskola keleti oldalának árkan lefolyó víz már a 814/37, ill. a 814/17 hrsz. belterületi út északi oldalárába kerül. (A 814/37 hrsz. közút az önkormányzati vagyonkataszterben nem szerepel.) A 814/4 hrsz. Verseny utca nyugati oldalán lévő árok déli irányba vezeti a vizet, majd nyugat felé fordulva a 815 hrsz. (84. házszám) idegen tulajdonú ingatlanon át, a 838/2 hrsz. állami kezelésű közút alatti átereszen keresztül kerül a Hosszúhetényi patak 8+401 km sz. befogadó szelvényébe. A torkolatig a vízvezető hálózatot további 14,3 ha vízgyűjtő terület lefolyása terheli, így a teljes vízgyűjtő terület 63,9 ha.

A vízvezetés, ill. a vízkárelhárítás megnyugtató megoldása érdekében A fent leírt és a csatolt térképen szemléltetett nyomvonalakon a vízvezető árkokat, a hordalékfogó műtárgyakat meg kell tervezetni és azokra a vízjogi létesítési engedélyt meg kell kérni. Rendezni kell a vízvezető létesítmények területének tulajdonviszonyait. Mivel a vízkárok elhárítása és a vízvezetés önkormányzati feladat, így a vízvezető létesítmények területének is önkormányzati tulajdonba kell kerülni.

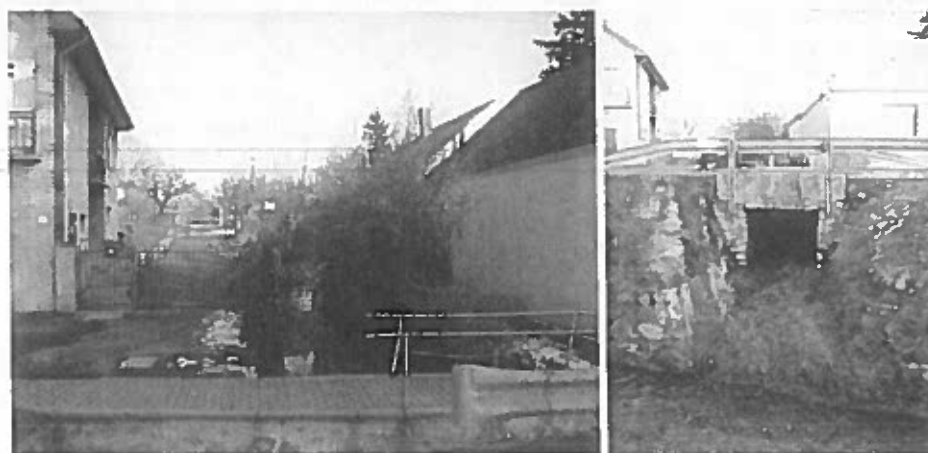
A volt Tsz. major déli oldalán lévő völgy vízmosása

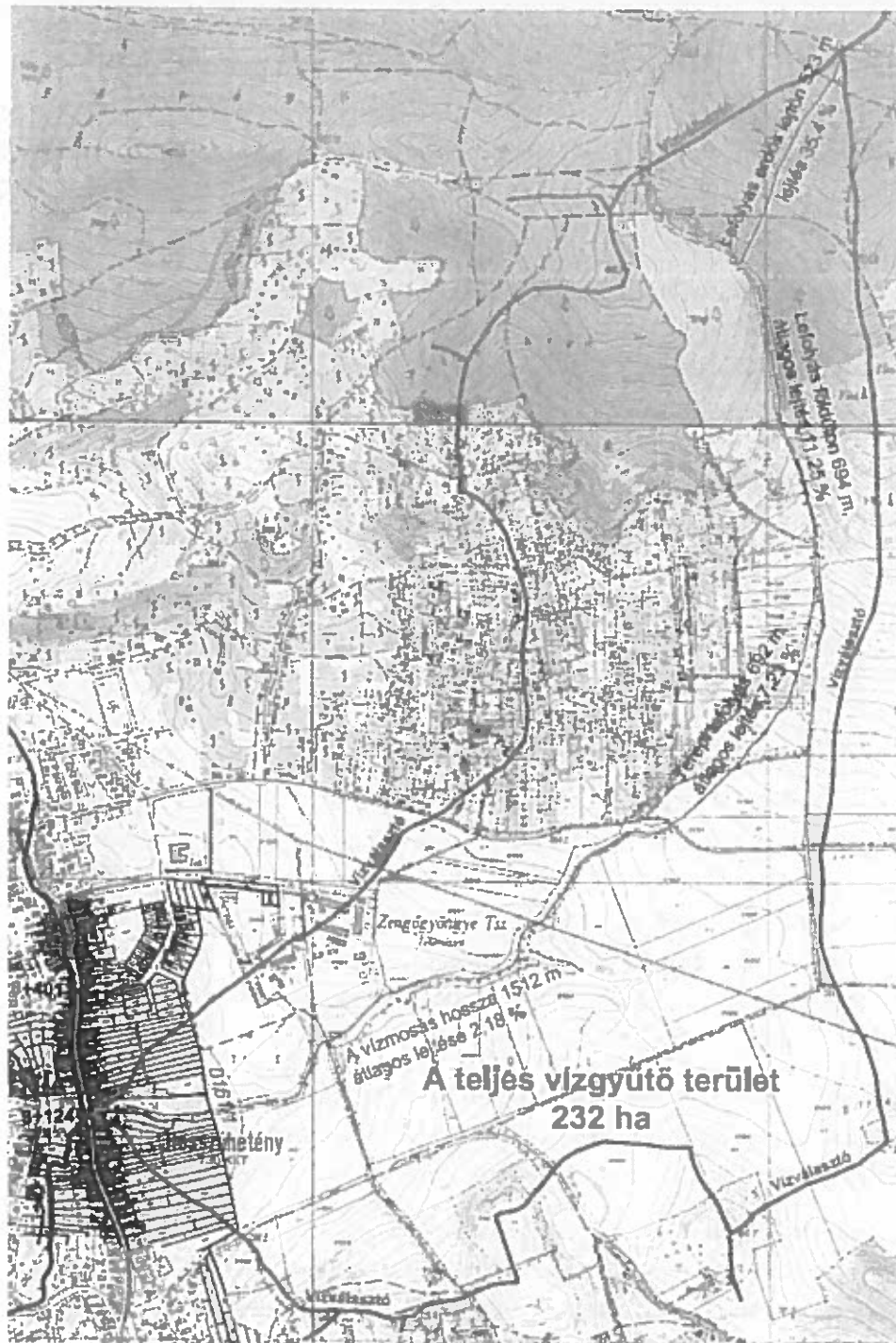
A belterület középső szakaszán, a keleti völgyoldalban található, a volt TSZ major alatt egy beállt, benőtt, jelenleg inaktív vízmosás.

A vízgyűjtő terület hosszan elnyúlva a Zengő déli lejtőjén fekszik, kiterjedése 232 ha. A fedettségére nézve a felső negyede erdő, majd mintegy újabb negyede zártkert. Az alsó völgyszakasz szántó művelésű, míg a nyugati szegélye beépített belterület.

A völgyfenéken élő vízfolyás nincs, a mélyvonal időszakosan vezet vizet, a befogadója A Hosszúhetényi patak 8+124 km sz. balparti szelvénye.

A vízgyűjtő leghosszabb felszíni lefolyási nyomvonala 3420 m. A benőtt vízmosás és a hegyes terep erdei útjain való lefolyás figyelembe vételével az összegyülekezési időt mintegy 1,5 órára becsülve, az 1%-os mértékadó csapadék intenzitás 150 l/s/ha értékre adódik. Az átlagos lefolyási tényező 0,12 értékre adódik, így a torkolat száz évenként való előfordulási valószínűségű nagyvízi vízhozam terhelése 4,18 m³/s. A 25 %-os, azaz a 4 éves előfordulási valószínűségű vízhozam 86 l/s/ha és 2,4 m³/s.

Vízkár kockázati szempontból, maga a vízmosás jelenleg nem jelent problémát, azonban az 1510 m hosszú vízmosás eróziós árkanak pillanatnyi állapota nem tekinthető stabilan inaktívnak. A környező szántóterületek felületi eróziója egy-egy nagycsapadék alkalmával való kiárhordással az eróziós árok oldalában új vízmosás fejet nyithatnak, ami gyors kifejlődéssel jelentős mennyiségű hordalékterhelést jelent a Hosszúhetényi patak belterületi szakaszára. A völgy mélyvonalán, azaz a lefolyási nyomvonalon, az önkormányzat csak egyetlen, a 0161/1 hrsz. ingatlannal rendelkezik. A lefolyási nyomvonal felügyeletét így

magántulajdonú ingatlanokon kell végezni, ha beavatkozásokra lesz szükség, erre a körülményre fel kell készülni.

A viszonylag jelentős vízgyűjtőről lefolyó nagyvizek a torkolati szakaszon a Kossuth Lajos utca 48 és 46 számú házai közötti szűk mederszakaszon és az állami közútkezelő fenntartásában lévő híd alatt érik el a befogadót. Mivel a két épület a meder partéleihez igen közel van, így ez az épületek épségére nézve kockázat.

Szemrevételezés alapján időszerű a medernek a két épület közötti szakaszát felülvizsgálni és felújítani. A partok épített mederbiztosításának felügyeletét rendszeresen el kell végezni, megfelelő állapotukat rendszeres karbantartással kell biztosítani.

A Hegyelő utca vízelvezetése

A Hegyelő utca a községi belterület északnyugati szélé. A vízkárok miatti lakossági panaszok egyre gyakoribbak. A panaszok lényege, hogy az utcán lefolyó csapadékvíz a keleti oldalon ráfolyik az Iskola utcai ingatlanokra. A víz és a szállított hordalék az ingatlanokon keresztül folyik a lejtő irányába.

A Hegyelő utca és környéke eredetileg zártkert volt, az utca forgalma ennek megfelelően zajlott. Az utóbbi évtizedekben egyre több lakóépület épült és a forgalom az utcában megnövekedett. A gumikerekes gépkocsik a régi, gyepes földútról a gyepet kitaposták, a közlekedési nyomok kiszélesedtek. A földút felülete a lefolyó víz hordalékmozgató energiája ellen védtelenné vált. A beépítettséggel a csapadékvíz felszíni lefolyási hányada megnövekedett, így érthető, hogy a hegy oldalgerincének keleti szélén vezetett útszakasról a keleti oldalon lévő ingatlanokra folyó hordalékos víz egyre kellemetlenebbül érinti a tulajdonosokat.

A másik probléma, hogy a lefolyó víz és a hordaléka a Hegyelő utcáról ráfolyik a 6541. sz. fkl. közútra, ugyanis a víz továbbvezetésére alkalmas meder nincs. Az út vízzel és hordalékkal való elöntése a forgalmat rendkívüli módon veszélyezteti.

A Hegyelő utca, mint közlekedési nyomvonal, a domborzati adottságok miatt egyben vízlevezető nyomvonal is. A vízgyűjtő területe az utca elején, a 6541. sz. útnál 4,6 ha, ami 1100 m hosszan nyúlik el a Hármashatár-hegy oldalgerince mentén. Ennek megfelelően az átlagos szélessége 42 m. A vízgyűjtő legmagasabb pontja 430 mBf., míg a 6541. sz. útnál az utca elején 301 mBf. Az utca vízvezetéssel érintett szakasza mintegy 600 m hosszú, 40 m szintkülönbséggel. Ennek megfelelően az átlagos lejtése 6,6 %, ami miatt az út csupasz föld, illetve törmelékkal javított földfelülete a lefolyó víz eróziós kártételének igen nagymértékben van kitéve. Az útpályán kialakult kimosásokat, eróziós árkokat a csapadékos idő után minden esetben helyre kell állítani.

A nagyobb intenzitású csapadékok idején azon kívül, hogy a víz és a hordalék egy része az iskola utcai ingatlanokra ömlik, a hordalékos víz legnagyobb része a 6541. sz. útpályán terül szét. A víz elfolyik a lejtő irányába, amerre utat talál magának, de a hordalékát az útpályán elejti, ahonnan azt az önkormányzati szerveknek kell elszállítani. Amíg a víz az úton

folyik és a hordalékot el nem szállítják, az útpályát fel nem takarítják, a forgalom veszélyeztetett.

A vízkárveszély megszüntetése több feladatot, megoldási lehetőséget vet fel.

Az utca pályaszerkezetét oly módon kell kialakítani, hogy az a forgalom által támasztott követelményeknek való alkalmasságon kívül, az útpályán összegyűlő vizet a forgalom veszélyeztetése és egyéb kártétel nélkül levezesse a 6541. sz. útig, azaz, az utca torkolatáig. A felettes vízgyűjtőről való hordalék megfogásáról a kiépített útpálya legfelső szelvényénél kell hordalékfogó műtárgyat építeni, majd a környező ingatlanokról származó hordalékot célszerű helyeken elhelyezett hordalékfogókkal kell kiülepíteni, hogy a vízvezető meder alsóbb szakaszaira nézve az ne jelentsen terhelést.

A vízügyi szakma klasszikus szabálya szerint a víz vezetésének bármilyen mennyiségi és minőségi megváltoztatása esetén, gondoskodni kell a víz megfelelő befogadóba való kártétel nélküli tovább-, ill. levezetéséről.

A Hegyelő utcán levezetett csapadékvizet az útpálya túlsó oldalára kell juttatni. Jelenleg az útpálya alatt vízátfúró műtárgy nincs. A vízátfúró megoldásával alapvető követelmény, hogy ki kell építeni a továbbvezető medret.

Az út alatti műtárgy vízvezető képességének meghatározásánál figyelembe kell venni a Hegyelő utca 4,6 ha-os vízgyűjtőjén kívül, a 6541. sz. út Hegyelő utca és a megkerülő út elágazása közötti útszakasz keleti oldalán lévő, az oldalgerinc vonalig terjedő 2,8 ha-os vízgyűjtőt, mivel az arról lefolyó csapadékvizet a Hegyelő utca torkolata felé lejtő utak oda vezeti.

Az út déli oldalán az építendő műtárgy kifolyási szelvényétől a továbbvezető meder számára két nyomvonal lehetőség kínálkozik.

Az egyik, a 056/3 hrsz. földrészlet „b” jelű alrészletén, a Hármashegy patak 1+874 km sz. szelvényéig. Ez az alrészlet egy bozóttal benőtt sáv, ami egy valamikori vízvezető nyomvonalon keletkezett vízmosás lehet. Feltételezhetően a Hegyelő utcáról lefolyó vizek valamikor ezen a nyomvonalon folytak tovább a völgyfenékig, azaz, a Hármashegy patakig. A 6541 sz. út kiépítésének, vagy korszerűsítésének valamelyik üteme alkalmával valószínűleg megszüntették az út alatti átereszt, a víz lefolyása másfelé terelődött, így a vízmosást benőtte a bozót. Amennyiben ez a nyomvonal kerül kiépítésre, akkor a vízmosás északi oldalán lévő, ide lejtő 2,0 ha-os vízgyűjtőről származó felszíni lefolyást is figyelembe kell venni.

A másik továbbvezetési lehetőség a 152 hrsz. belterületi utca mentén kiépítendő utakban a 127 hrsz. útig, majd annak az útkájában a Hármashegy patakig. Ezen a nyomvonalon további átereszeket kell építeni. Az első a 152 hrsz. útpálya alatt, mivel az út völgyfelőli padkájában nem célszerű nagy vízhozamot vezetni, így azt a hegyfelőli, keleti oldalra át kell vezetni. Ezen az oldalon az árok, mint eddig is befogadja a hegy felőli 1,3 ha-os területről lefolyó csapadékvizet, majd a 127 hrsz. útnál át kell vezetni ismét a vizet a nyugati oldalra. Itt van egy meglévő áteres, amelynek a tervezés során felül kell vizsgálni a vízvezető képességét. Amennyiben az elégtelen, úgy át kell építeni. A 127 hrsz. út árkat ki kell építeni a megfelelő, négy évenként előforduló nagyvízhozam elvezetésére, majd a ki kell építeni a Hármashegy patakhoz csatlakozó torkolati műtárgyat.

A probléma megoldásának teljességéhez hozzátartozik, hogy a megfelelő befogadóig való kártétel nélküli vízlevezetés feladatát vízjogilag is meg kell oldani. Sem a Hármashegy pataknak, sem az azt befogadó Hosszúhetényi patak (Hosszúhetény területére eső) alsó szakaszának nincs vízjogi engedélye. Elképzelhető, hogy a hatóság ragaszkodni fog ahhoz, hogy ezeken a befogadó szakaszokon is igazolni kell a kártétel nélküli vízlevezetés lehetőségét, ezért ezeket a vízfolyásszakaszokat, ha nem is kiépíteni, de legalább fel kell mérni, hogy a befogadói alkalmasságot igazolni lehessen.

Az Ormánd utca vízlevezetése a 301 hrsz. mellékutcától a 412/1 hrsz. ingatlanig

Az Ormánd utca fekvése a község belterületének középső, nyugati domboldalában szintvonal menti. Ez eredményezi, hogy a nyugati domboldalnak az utcára merőleges lejtőjéről a felszíni lefolyás az utca felé történik. A malmok működése idején a malomárok az utca útárka is volt egyben, ezeket a rá merőlegesen érkező vizeket összegyűjtötte és elvezette. A malmok megszűnésével a malomárok is be lett temetve és így a domboldalról lefolyó vizek, az általuk szállított hordalékkal az úton megjelentek.

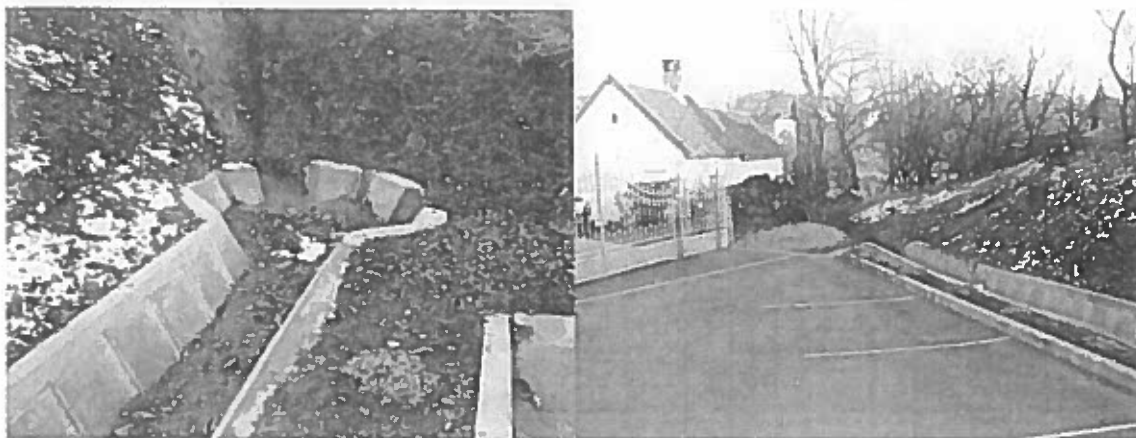
Az utcában az utat elöntő víz és hordalék megjelenésének vizsgálatával célszerű a vízkárelhárítás műszaki feladatit meghatározni. A vízkárok megjelenése szerint a probléma az alábbiakban jelentkezik.

Az utcában a nyugati oldalról betorkolló 301 hrsz. földúton rendszeresen megjelenő csapadékvíz elöntéseket okoz és lerakja a hordalékát. Az utca észak felé enyhén lejt, a hordalékos vizet vízvezető meder hiányában, az úttesten a lejtés irányába vezeti. Az Almalom (hrsz. 405, házszám 19.) déli oldalán a részben kiépített, régi, 401 hrsz. malomárok (az Almalom alvízcsatornája) egy kiépített surrantóval vezeti le az útról a vizet. Az alvízcsatorna önkormányzati tulajdon, de a meder nyilvántartott területe a 393/3 hrsz. ingatlan határánál a térképen megszűnik. A meder csak az Almalom felújított épületei környezetében van karbantartva, a további szakaszon a víz rendezetlen körülmények között folyik be a Hosszúhetényi patakba.

Az Ormánd utcát Almalom fölötti, további északi szakaszán a nyugati oldalról folyamatosan terheli a nyugati domboldalról jövő, hordalékos felszíni csapadékvíz lefolyás. Ennek legsúlyosabb megjelenése a 292/1 hrsz. és 22. házszámú ingatlan kapubejáróján

kifolyó víz. A korábbi vízkárok hatására a vele szemben, az utca alsó oldalán lévő 407 hrsz. és 15. házszámú ingatlanon a tulajdonos hozzájárulásával az önkormányzat kiépített egy vízlevezető csorgát, ami a vizet a Hosszúhetényi patak 7+951 km sz. szelvényébe vezeti, azonban az Ormánd utca úttestén a víz átvezetése és a csorgába való bevezetése nincs szakszerűen megoldva.

Tovább észak felé, az utca nyugati, domb felőli oldalán a 20. és 8. házszámú ingatlanok felől szintén az úttestre folyik a csapadékvíz és ezen a szakaszon sincs megoldva a vízelvezetés. A keleti, völgy felőli ingatlanok oldalán a pangó vizek beszivárgása az útburkolat károsodását okozza, a 13. számú ház (hrsz. 408) esetében viszont az épület homlokzati falának vizesedése okoz problémát. Mivel az utca észak felé lejt, így az ezen az útszakaszon pangó csapadékvíz elvezetésére a 15. számú ház udvarán lévő csorgába nincs lehetőség, csak észak felé, ahol az utca elején lehetőség van a Hosszúhetényi patakba való bekötésre.

Az Ormánd utca északi végén a kelet felé forduló utcához csatlakozik a 281 hrsz. közút északnyugat felől. Ebből az irányból is történik felszíni csapadékvíz. A szemléltető térképen látható, hogy az Iskola utca felől, a 241 hrsz. vízmosásnak jelölt területen át, a Hármashegy utca és az Iskola utca közötti terület is erre a vízvezető nyomvonalra lejt. Ez összességében az Ormánd utca északi szakaszán egy 10,2 ha kiterjedésű vízgyűjtő területet jelent.

Az Ormánd utcai vízkárok elhárítását több lépcsőben lehet megoldani.

Az egyik legnagyobb terület, amelynek felszíni lefolyása a nyugati oldalon a 300 és a 282 hrsz. ingatlanokon keresztül az Ormánd utcát terhelik, a 051 hrsz. ipari telephely és a 06 hrsz. szántó. A 301 hrsz. úton a felszíni lefolyással érkező vizek hordaléktömege elsősorban erről a szántó művelésű tábláról származik. Ennek a hordalékos víznek egy részét a szántó déli oldalát szegélyező 07 hrsz. önkormányzati ingatlan vezeti rá a 301 hrsz. útra, míg a víz túlnyomó része az Ormánd utca nyugati oldalán lévő ingatlanokon keresztül folyik le. A 07 hrsz. ingatlan egykor feltehetően földút volt, jelenleg a földnyilvántartás vízfolyásként jelöli. A 07 hrsz. „vízfolyás” keleti végén, mielőtt annak a folytatásában a 301 hrsz. közút kezdődik,

öbolszerűen kiszélesedik. Feltehetően itt korábban, építkezési célra „sárgaföld” kitermelés folytatott. Ebben a kiszélesedett Öbölben ki lehet alakítani egy iszapfogó sankolóteret, ahol a továbbfolyó víz hordaléktartalmát ki lehet ülepíteni. Az ingatlanokon keresztül folyó hordalékos vizet célszerű egy övárokkal összegyűjteni és a 07 hrsz. ingatlanon kiképzett sankolótérbe vezetni. Ezáltal mentesülnek az ingatlanok a külterületről származó hordalékos felszíni csapadékviztől és az utcát csak a belterületi ingatlanok felszíni lefolyási hányada terheli, ami ezek után minden valószínűség szerint hordalékmentes, de legalább is, hordalék szegény lesz. A sankolóteret 8,7 ha vízgyűjtő terület felszíni lefolyása terheli.

A sankolótérrel kifolyó hordalékmentes víz elvezetésére a 301 hrsz. úton egy olyan vízelvezető nyomvonalat kell kialakítani, ami a közlekedés és a vízelvezetés számára egyaránt megfelelő. Ha ezen a nyomvonalon más közlekedést az önkormányzat nem is tervez, a sankolótérből a kiülepedett iszap elszállítását rendszeresen, minden nagyobb csapadékok követően el kell végezni. A 301 hrsz. útról az Ormánd utcára és azon az Almalom mellett lévő volt alvízcsatornáig a vízelvezetést úgy kell kialakítani, hogy a nyugati oldalon lévő ingatlanokról kifolyó víz is úgy jusson a mederbe, hogy az ne árassza el az útpálya burkolatot.

Az Almalom alvízcsatornája így összesen 10 ha vízgyűjtő terület felszíni lefolyását vezeti el. Az úttestről a víz az alvízcsatornába való vízlevezetésnél egy jelentős magasságkülönbséget stabilizáló surrantó épült, ennek vízvezető képességét felül kell vizsgálni. Ugyancsak felülvizsgálatra, ill. kiépítésre szorul az alvízcsatorna medre, valamint a Hosszúhetényi patak medrébe bevezető torkolati műtárgy.

Az Ormánd utca további szakaszán egészen az utca északi végéig, a nyugatról érkező vizek oly módon való összegyűjtését kell megoldani, hogy azok sem a keleti, mélyebben fekvő oldali épületeket ne áztassák és az útburkolatot se öntsék el. A befogadók részben a 15. sz. ház udvarán lévő, meglévő csorga, részben pedig az utca elején, a Hosszúhetényi árok 8+168 km sz. szelvényéhez vezető újonnan kiképzendő vízelvezető nyomvonal. A csorgát a szemléltető ábrán látható 1,8 ha, míg az utca elején kialakítandó új nyomvonalat 10,21 ha vízgyűjtő terület lefolyása terheli.

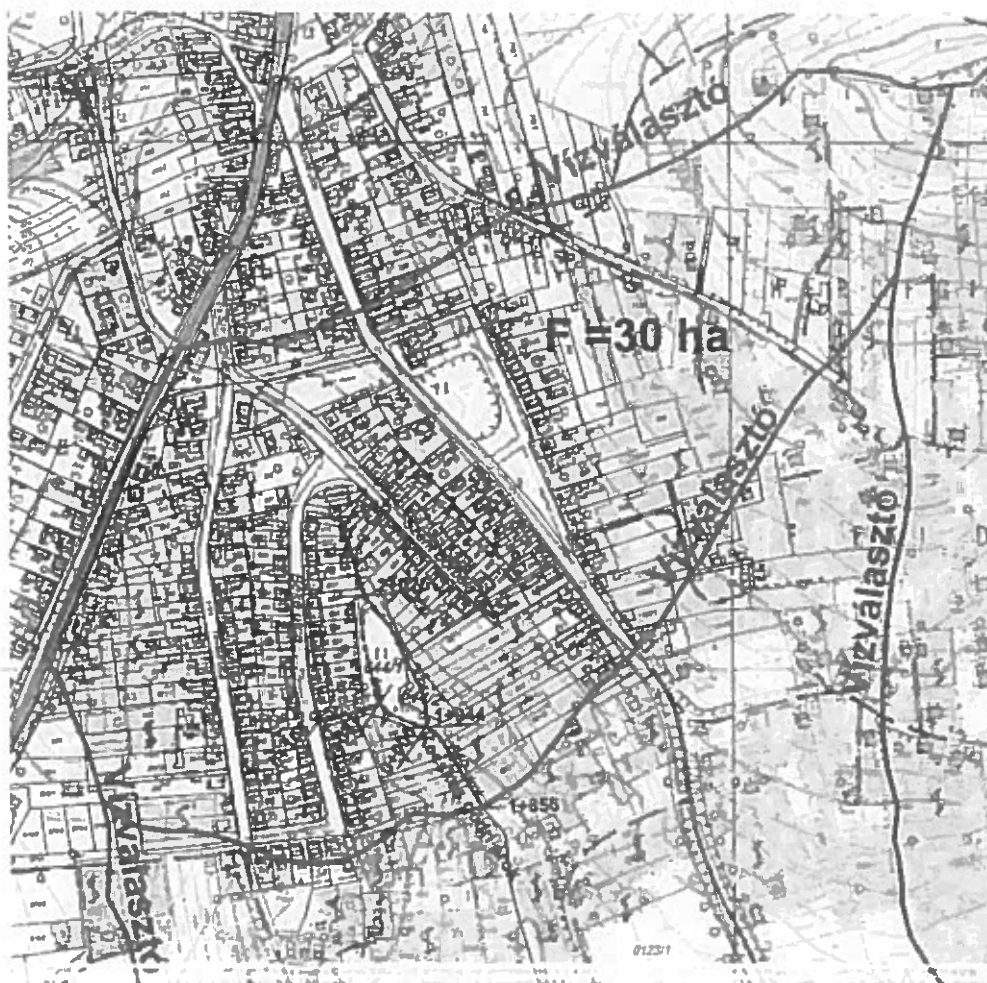
A 281 hrsz. út felől érkező lefolyási nyomvonal az iskola utca útatókként indul, a nyugat felőli ingatlanokról és a temető és a 04/2 hrsz szántó területéről származó lefolyást

gyűjti össze mintegy övások funkciót betöltve. A 241 hrsz. vízmosás jelzésű szurdokban a további kimosások megállítása és a hordalék kiülepítése céljából hordalékfogó fenéklépcsőket kell kiképezni, majd a belterületi igényeknek megfelelő medret kell az Ormánd utcai vízvezető mederig kiépíteni.

AZ ELLENDI PATAK VÍZRENDSZERÉBEN

A Kecskés gödör rendezése

A Kecskés gödör a községi belterület délkeleti szegletébe, az új, családi házas övezetben, a Szent Borbála és a Béke utcák közötti völgyben helyezkedik el. A völgy mélyvonalának vízvezető medre a Kecskés-gödri árok. A meder a belterületet az 1+856 km sz. szelvénynél éri el, majd a völgy közepén a „katlanszerűen” kisélesedő völgyfenéken a katlanfeneket a völgytalpnál körbevéve kettéágazik. Északról befogadja a 669 hrsz., az áruház felől érkező árkot, nyugatról pedig a Béke utca felől a 628 hrsz. út árkát, ami a Béke utcától nyugatra lévő vízgyűjtő terület vizét szállítja.

Az árok medre a belterületről való kilépés előtt az 1+856 és 1+944 km sz. szelvények közötti szakasz a 649 hrsz. önkormányzati árok. A katlanfenéken az 1+944 és 2+076, valamint a Béke utca felőli mellékág 0+000 és a 0+047 km sz. szelvénye közötti szakaszokat a 644/1 hrsz. magántulajdonú és a 644/2 hrsz. önkormányzati területen a földnyilvántartási térkép jelzi, de nincs alrészletezve. A 628 hrsz. önkormányzati úton a Béke utca felőli mellékág 0+047 és a 0+104 km sz. szelvénye közötti szakasz a térképe szintén jelzett, de nem alrészletezett ingatlan.

A belterületi vízkárveszélyt a medrek eróziója képezi, ami a katlanfenék keleti oldalán a 659 és 653 hrsz. belterületi ingatlanok kertvégeiben lévő tereplépcső alámosásával a leginkább súlyos probléma.

A meder eróziójának megállításának és a meder stabilizálásának megoldásánál figyelembe kell venni az a körülményt, hogy az árok a belterületről kiléve mintegy 380 m hosszan zártkerti ingatlanokon fekszik, ahol, mint vízfolyás fel sincs tüntetve. A Kecskésgödri árok helyzete így, mind földnyilvántartási, mind vízjogi szempontból, tulajdonképpen teljesen rendezetlen. A vízkárelhárítási beavatkozások többféleképpen végezhetők.

Amennyiben a belterületen az egyes ingatlanok erózióval támadott részeinek a védelmére, a további erózió kifejlődésének megakadályozására korlátozódnak a vízkárelhárítás műszaki beavatkozásai és az nem eredményezi a meder jelenlegi vízvezető képességének növekedését, úgy az nem minősül vízimunkának. Ellenkező esetben, ha a belterületről kilépő vízhozamok a meder vízvezető képességének növelése miatt a zártkerti ingatlanok vízkárrizikójának súlyosbodását eredményezik, úgy a teljes, az Ellendi patakig terjedő vízfolyásszakaszra gyakorolt hatást is vizsgálni kell, azaz a meder vízjogi helyzetét kell rendezni. Ez a meder teljes hosszban való felmérését és a vízvezető képességének a vizsgálatát, szükség szerint egyes beavatkozásokat kivitelezését eredményezi. A vízjogi állapot rendezésével jár, hogy mint helyi jelentőségű, de közcélú vízfolyást, az önkormányzatnak kell kezelésbe vennie. A meder területi problémáit is rendezni kell, a jelenleg magántulajdonú mederszakaszokon, vagy tulajdonba vétellel, vagy szolgalmi jog alapítással kell a megfelelő meder kiépítésnek és karbantartásának a feltételeit biztosítani.

AZ ÖREG PATAKON

Kisújbánya belterület és az Öreg patak rendezése

Kisújbánya területén az Öreg patak felső szakasza és a fő utca közös nyomvonalának rendezését kell elvégezni. A vízfolyás ismertetésénél kitértünk arra, hogy a patak és az út többször keresztezi egymást, hol műtárggyal, hol gázló formájában. A műtárgyak szűk nyílásmérete és a gázlók vízfelülete főleg téli időben, megnehezíti a főutcán való közlekedést. A községben igen sok idős ember lakik, télen, ha a vizes felületek lefagynak, vagy ha egy-egy nagyvíz eróziós károkat okoz. a mentők és a katasztrófavédelem járművei nem tudják megközelíteni a kárhelyeket.

A fő utcai problémán kívül a falu két végén eróziós károk is vannak, amelyek megszüntetése talajvédelmi célból is fontos, másrészt a megmozdított és az alsóbb szakaszokon lerakott hordaléknak az elszállítása költséges.

Kisújbánya környéke a Keleti Mecsek Tájvédelmi Körzet része, a község belterülete szintén védett terület. Mind a természetvédelmi hatóság, mind a kezelő Nemzeti Park Igazgatóság és a helyben lakók egyaránt fokozott figyelemmel kísérik minden műszaki beavatkozást. A vízkárelhárítási beavatkozások egyben a kisújbányai belterület főutcájának a rendezésével járnak. A beavatkozásokat mindenképpen meg kell előznie részletes tervezésnek, másképp ugyanis nem végezhetők el azok az egyeztetések, amelyekkel az örökségvédelmi és a természetvédelmi szervek egyetértését kell megszerezni a tervezett beavatkozások végrehajtására. A patak mederrendezése és a vízmosáskötési beavatkozások vízjogi létesítési engedélyre kötelezett vízimunkáknak minősül

A természet- és tájvédelmi érdekek sérelmének elkerülése céljából az Öreg patak Hosszúhetény-Kisújbánya területén lévő szakaszának rendezési tervét széleskörű egyeztetés mellett kell elkészíteni. Az egyeztetésbe mind a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóságot, a természetvédelmi hatósági jogkört gyakorló szervet és a helyi lakosságot is be kell vonni.

Az Öreg Patak rendezésére irányuló vízimunka vízjogi létesítési engedéllyel végezhető.

A rendezési tervnek meg kell oldania a völgyfenéki meder állandósítását és a közlekedési lehetőség megfelelő minőségű biztosítását. A mederrendezésen kívül a becsatlakozó mellékvölgyekben a talajvédelem, erózió- és vízmosás megkötések szükséges mértékű kiépítését.